

Культурно-політичний місячник
для українців у Чеській Республіці
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 9/2019, рік XXVII
č. 9/2019, ročník XXVII
www.ukrajinci.cz

ПОРОГИ

БЮРГЕР-МАРАФОН

Мир ціною поступок: якими обіця(ця)нками й картинками годував і ще годуватиме Зеленський своїх виборців (і невиборців), спонсорів та міжнародну спільноту?

А також у номері: «Укрфест» в празьких «Емаузах», український вечір у Градці Краловому, літак Київ-Пардубіце та нові сполучення Львів-Прага та Харків-Прага, тиждень українського кіно в Празі, виставка у Танцюючому будинку, реставрація могил у Подєбрадах та Брні, виставка Ржегоржа, кінофестиваль у Іглаві, якою була чеськомовна українська преса у міжвоєнний період, про Голландію та українську громаду там, нові книги, уривок про Прагу Євгенії Кононенко та інше...

Багата програма кінофестивалю в Іглаві

Дві українські стрічки потрапили у конкурсні програми міжнародного кінофестивалю в Іглаві. З 23 до 29 жовтня у адміністративному центрі краю Височина відбувався 23-й Міжнародний фестиваль документального кіно. До його конкурсних програм було включено одразу дві українські стрічки: «365 днів, також відомі як рік» (365 Days, Also Known as a Year) Дмитра Бондарчука – до Between the Seas; українсько-німецька копродукція «Будинок» (The Building) – до First Lights. «365 днів...» є монтажною роботою, календарем-колажем з фрагментів різних фільмів, що спеціально були підібрані до певних дат. Українська прем'єра цієї 99-хвилинної роботи відбулася в рамках 48-го Міжнародного кінофестивалю «Молодість». Дмитро Бондарчук – кінокритик і режисер. З 2006 року знімає анімаційні та експериментальні стрічки. Є автором повнометражного монтажного фільму «Історія рук», що був представлений на Міжнародному кінофестивалі «Молодість» у 2016 році. У конкурсну програму First Lights потрапила українська стрічка «Будинок» (The Building) режисерів Матільди Местер (Matilda Mester) і Тетяни Кононенко – копродукція України та Німеччини. Фільм присвячений історії створення одного з перших радянських хмарочосів – Дер-

жпрому в Харкові. Тетяна Кононенко є випускницею берлінської кіношколи DFFB. Її попередня документальна стрічка «Тримайся подалі» (Keep Out) також була представлена на кінофестивалі в Іглаві.

Крім того, гості фестивалю побачили архівні українські фільми – ретроспективу стрічок режисера Фелікса Соболева та широкий огляд поетичного й експериментального документального кіно. Творчість Соболева була представлена в фестивальній секції «Прозора постань». Драматургиня секції Андреа Словачкова понад місяць працювала в київських архівах над підбіркою фільмів, і каже, що Соболев – це легенда: у часи «відлиги» на початку 60-х років минулого століття він був зіркою документального фільму, на його покази збиралися вщент забиті зали, однак поза межами України його ім'я досі лишається маловідомим. «Він шукав нові творчі підходи: працював з анімацією, з часозбірним кіноматеріалом, сам винаходив пристрої, з допомогою яких фіксував явища, які інакше неможливо відзняти», – додає Андреа. Іглавський кінофестиваль за підтримки Довженко-Центру та Посольства України в Чехії побачив 7 фільмів Фелікса Соболева, серед них «Мова тварин» (1967) чи «Держайте, ви талановиті!» (1979). Соболев знімав

також фільми на психологічну тематику, зокрема, про принципи маніпуляції та пристосування суспільства до політичного режиму, які в той час можна було вважати навіть провокацією. Зрештою, Соболев поплатився за своє бажання отримати державну премію. Його «Київська симфонія» 1982 року після втручання цензури стала памфлетом, співробітники відцуралися від нього, й Соболев з підірваним здоров'ям знімає свій останній фільм «На прицілі ваш мозок» про ідеологічні маніпуляції і не встигає його завершити. Усього було представлено 13 короткометражних і повнометражних фільмів, серед них – перший фільм Михайла Ілленка «Коло». На фестивалі були показані й цікаві аматорські роботи, наприклад, відеоуривки з сімейного архіву 1990-го року фізика Миколи Перетяка, який знімав радянські танки, що проїздили вулицями його рідного міста.

Вл. інф.

«Генезис» у Танцюючому будинку

Одна із робіт «Генезису».

В останній тиждень жовтня у празькому «Танцюючому будинку» можна було побачити український художній проект Genesis. У тутешній галереї відбулася виставка, яка була зосереджена на внутрішній трансформації людини через мистецтво в різних її формах – живописі, скульптурі, монтажі, відео чи виставі. Вернісаж відбувся 31 жовтня, а тривала виставка до 6 листопада, вхід був безкоштовний.

Основна ідея проекту «Буття» – показати шлях до внутрішнього переосмислення глядачем себе та світу, своїх мотивів та ролі через мистецтво. Роботи українських скульпторів, братів Єгора та Микити Зігурів, ставлять питання про роль людини в сучасному світі. Реалістичний монументалізм представили роботи художника Олександра Глазунова. Відвідувачі побачили незакінчені картини та міфічні мотиви Олександра Гнєвєєва чи

філософські роздуми про течію часу та циклічне життя у творчості Андрія Жукова. Питання сучасної еволюції людини обговорює Святослав Базюк. Також буде сучасний імпресіонізм у вигляді творів Дмитра Ковалю. Також були представлені інші українські та чеські художники», – сказала кураторка виставки, яка відбулася за підтримки МЗС України, пані Вікторія Степанець.

Вл. інф.

Тиждень українського кіно в Празі

Традиційний тиждень українського кіно відбудеться у листопаді у Празі. Глядачі у кінотеатрах «Атлас» та «Евалд» зможуть побачити: 12 листопада – фільм «Атлантида» режисера Валентина Васяновича, який здобув один з призів на 76-му Венеційському міжнародному кінофестивалі і у якому йдеться про майбутню перемогу України у конфлікті з проросійськими силами на Донбасі; 13 листопада – фільм-лауреат «Золото лева» Гдинського кінофестивалю польської режисерки Агнешки Голланд «Містер Джонс», який розповідає про вельського журналіста Гарета Джонса (1905–1935) – йому вдалося обдурити енкаведешників, відвідати українські села, де люди помирили від голоду, написати про штучний голодомор понад два десятки репортажів у західній пресі і вступити у суперечку із засліпленими більшовицькою пропагандою колегами; 14 листопада – стрічку Нарімана Алієва з актором Ахтемом Сеїтаблаєвим «Додому», яка була презентована у Кан-

нах і повертається до теми сучасної російсько-української війни: кримський татарин Назім гине на фронті, і його батько приїжджає до Києва, щоб тіло сина забрати до Криму і поховати там за мусульманськими традиціями, однак молодший син Алім відмовляється їхати з батьком на окупований півострів; 15 листопада – фільм Івана Тимченка «Лло-вайськ», заснований на реальних подіях: поранений командир Бішут залишається у переповненому окупантами місті, його переслідують гереушник Рунков, який хоче помститися за загиблого сина; 16 листопада – короткометражні картини з майстерні проекту «Мобільне кіно»; 17 листопада – «Дике поле», екранізацію роману «Ворошиловград» Сергія Жадана, де режисер Ярослав Лодигін показує Германа, який повертається на Донбас після зникнення брата, захищає сімейний бізнес від тих, хто захоплює землю; 18 листопада – стрічку Антоніо Лукича «Мої думки тихі» на Карловарському фестивалі отримала особливу

премію журі і розповідає про 25-річного киянина Вадима, який записує звуки птахів і у супроводі матері та трагікомічних ситуацій їде на Закарпаття. Організовує цей кінотиждень громадське об'єднання «Рута» у співпраці із посольством України та Держкіно. Ці всі стрічки загалом відображають складну історію України та сучасність, змальовують зіткнення великої історії народу з окремими людськими долями у часи невизначеності, постійним російсько-українським конфліктом, розгубленістю та насильством. Буде представлений широкий спектр: суворий реалізм і тонка поетика, звернення до національного та персональні деталі, пафос і смуток, проникливість і гумор. Усі фільми будуть показані в оригінальній версії з чеськими субтитрами.

Вл. інф.

Відновлення пам'яток у Подебрадах та Брні

Триває упорядкування українських місць пам'яті на території Чеської Республіки. На цвинтарі міста Подебради в міжвоєнний період проживали, вивчили і навчалися в Українській Господарській Академії сотні українців. Багато з них найшли свій останній приюток і в подебрадській землі. Найвідомішим є так званий Колумбарій, в якому зберігається прах Дмитра Антоновича, В'ячеслава Лашенка та Ростислава Лашенка, Григорія Шияніва, Костянтина Мацієвича, Олександра Вілінського та Валерії О'Коннор-Вілінської, Миколи Косюри, Євгена Чикаленка, Олександра Михайловського, Агенора Артимовича, Михайла Бринського. Нині колумбарій капітально відреставрований: уся конструкція оброблена довговічним матеріалом, замінено деякі пошкоджені таблиці, відновлено втрачені металеві тризуби, встановлено металевий дах, який тепер захищатиме конструкцію від затікання води під час дощу. Віднині український Колумбарій в Подебрадах матиме достойний вигляд, де можна гідно вшанувати пам'ять цвіту українського народу, повідомляє прес-служба посольства України. Відремонтовано і могили слухача Подебрадської Академії Назара Тюриня, відомого українського дипломата, керівника дипломатичної місії УНР у США, а пізніше в Естонії та Латвії Євгена Голіцинського. Могили перебували у досить поганому стані. Нині ж вони не лише

відреставровані, але й адоптовані, тобто на найближчі десять років отримано права власності на ці поховання, що є гарантією їх належного збереження. Роботи виконані Міжнародною Асоціацією Українців «Євромайдан» за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ України. Наступного року, після реставрації ще кількох українських поховань на цьому цвинтарі, будуть впроваджені інші відомі місця пам'яті в Подебрадах і продовжені пошукові роботи. Також на центральному кладовищі міста Брно був 13 жовтня відкритий реконструйований пам'ятник українським жертвам першої світової війни та польсько-української війни. Тут працювала реставраторка Марія Вамберська, роботами опікувалася Українська ініціатива Південної Моравії у співпраці з мерією міста та за фінансування з боку МЗС України, які висловили вдячність пані Ярославі Струковій та іншим членам громади за багаторічний догляд і збережену пам'ять про це символічне місце. Могили 154 українських солдат вклонилися численні присутні – урядовці, дипломати, представники громади. Отець Сергій з греко-католицької парафії храму св. Йосипа провів молебень та паняхиду за полеглими героями та жертвами всіх війн, у яких українці боролися за свою свободу.

Вл. інф.

Подебрадський колумбаріум.

Відновлений пам'ятник українським воїнам у Брні.

Емаузи вдруге приймали «Укр-Фест»

Гості зі Львівщини та Тернопільщини із організаторами «Укр фесту». Фото Наталі Москвин.

Фестиваль української культури «Укр-Фест» відбувся у Празі 27 жовтня. До зали Емаузького монастиря на нього запросив творчий колектив «Берегиня». Організатори фестивалю підготували насичену музичну програму, виступи фольклорних виконавців, ярмарок українських виробів декоративно-прикладного та ужиткового мистецтва, продаж вишиванок та українських книжок. У програмі був перегляд документального фільму «Україна, українці Чехії, чесько-українські взаємовідносини». Гостей частували стравами української традиційної кухні. Організатори фестивалю подбали також про наймолодших відвідувачів та влаштували дитячу майстерню з конкурсами та воркшопами. Цього року на фестиваль завітали ансамбль «Стебничаночка» зі Стебника Львівської області та хору «Голосинка» (Жуківська дитяча музична школа, Тернопільська область), які напередодні відвідали концерт співачки Ніни Матвієнко у Салесіанському театрі і заспівали їй «Многая Літа» до дня народження. «Метою проведення фестивалю є популяризація наших пісень та традицій за межами України. Переважно гостями нашого фестивалю є українська громада – це люди, які приходять на наші свята вже 12 років. Публіка є щирою і чекає на такі свята», – розповіла представниця організаторів Марія Скиба. Українське свято «Укр Фест» відбувається другий рік поспіль і збирає представників української громади з усієї Чехії.

рс

Побачити Ржегоржову «Стару Україну»

Експонати зі збірок Франтішека Ржегоржа.

Виставка «Стара Україна» відомого чеського фотохудожника Франтішека Ржегоржа відбулася у Етнографічному музеї Національного музею Чеської Республіки. 5 листопада можна було відвідати й коментовану екскурсію виставкою, яка знайомила з особистістю фотографа (1857-1899). Чеський митець значну частину свого життя провів у Східній Галичині наприкінці XIX століття, вивчаючи галицьку культуру. Його вражаючі фотографії можна було побачити у коридорах «Летоградку». Ржегорж регулярно надсилав предмети до Чехії та створював унікальну колекцію, яка була показана в окремих тематичних одиницях. Завдяки двадцятирічній невтомній роботі чеського дослідника були задокументовані вже майже зниклі повсякденні традиції західноукраїнських сіл та містечок. Ржегорж дружив із подружжям Войтою та Йозефою Напрстками, надсилав їм свої унікальні колекції для Чеського промислового музею в Празі (сьогодні «Напрстково музеум»), звідки вони потрапили до етнографічного відділу Історичного музею Національного музею. Виставка була відкрита 4 жовтня, і створена у співпраці з Інститутом народознавства Національної академії наук України та Посольством України в Чехії. На вернісажі виступив музичний ансамбль «Лісоруб» із карпатського Великого Бичкова. З цієї нагоди була відкрита для публіки карпатська церква святого Архангела Михаїла в Кінському саду.

Вл. інф.

Літаком з Пардубиць до Києва: вже можливо

Виставка у приміщенні пардубицького аероузла.

Регулярний рейс з міста Пардубіце до аеропорту Київ Бориспіль урочисто відкрився 22 жовтня. Його здійснює українська авіакомпанія SkyUp тричі на тиждень. У церемонії відкриття сполучення взяли участь посол України в Чехії Євген Перебийніс разом із мером міста Пардубіце Мартіном Харватом, депутатами та керівництвом краю. Вузькофюзеляжний «Боїнг» вирушатиме звідси до української столиці щовівторка, щоп'ятниці та щонеділі. Квиток в обидві сторони на дане сполучення коштує біля 5 тисяч чеських крон. З цього приводу залу аеропорту Пардубіце прикрасили виставкою автентичних українських народних костюмів та свят під назвою «#Щирі», або «До джерел», яку перенесли до Пардубіць із празької Кампи. Також на зустрічі із пардубицьким мером паном Харватом посол обговорив розширення регіональної співпраці з Україною, зокрема можливість налагодження партнерських відносин із одним із українських міст. Крім того, мова йшла про можливі спільні проекти, спрямовані на презентацію в Пардубицях української культури, підтримку української громади, а також розвиток туризму. До речі, в аеропорту Пардубіце стали одразу використовувати правильну англійську транслітерацію аеропорту столиці України – Kyiv Boruspil.

Вл. інф.

Лікарня на Височині допоможе Україні

Лікарня у містечку під милозвучною назвою Нове місто на Мораві, що у краї Височина, стала частиною чотирирічної міжнародної програми, метою якої є підвищення рівня охорони здоров'я в Україні. Про це розповіла директорка закладу Вера Палечкова. Новоміська лікарня погодилася із пропозицією стати партнером європейського медичного проекту House of Europe. «Спеціалісти нашої лікарні та колеги з факультетської лікарні в Оломоуці (ФНОЛ) поділяться своїм досвідом з медиками та управлінцями деяких українських лікарень», – сказала Палечкова. Йдеться про організацію коротко – та середньострокових стажувань для українського медичного персоналу та менеджменту в закладах охорони здоров'я в Чехії та організації професійних семінарів в Україні.

Перша спеціалізована програма відбулася наприкінці жовтня в Івано-Франківську. У дводенному семінарі взяли участь головний лікар відділення для дітей та новонароджених новоміської лікарні Мартін Халупський та лікарі з відділення для новонароджених ФНОЛ Анна Баштан та Войтех Боднар. Тут обговорили три теми: вроджені вади серця, аритмію у новонароджених та догляд у за немовлятами від народження до виписки на прикладі полового відділення Новоміської лікарні. Також у програмі візьме участь реабілітаційне відділення Новоміської лікарні. Проект House of Europe стартував 16 жовтня у Києві і реалізують його спільно культурні й гуманітарні інституції Німеччини («Гете інститут»), Великобританії («Британська рада»),

У семінарі українських та чеських неонатологів в Івано-Франківську взяла участь директорка Чеського центру Київ Луціє Ржегоржікова.

Франції («Французький інститут») та Чехії («Чеські центри»). Чехи у даній програмі займаються сферою охорони здоров'я – фізіотерапією, реабілітацією, ерготерапією та неонатологією, певною мірою також і гінекологією та акушерством, додала Рахель Генг'алова з Чеського центру.

пх

Вечір у Градці Краловому

У суботу 19 жовтня у Градці Краловому діти з суботньої школи «Ниточка Родоводу» регіонального українського товариства у Східній Чехії під керівництвом вчителя музики провели концерт на честь свята Покрови Пресвятої Богородиці та Дня захисника Вітчизни, на яке запросили батьків та гостей. На святі звучали українські вірші і пісні, заграли «Троїсті музики», у виконанні дівчат старшої групи було подано кілька народних танців. Діти відгадували загадки, згадували українські прислів'я та

приказки про Покрову, про осінь, а також з батьками заграли веселі гри. Особливо дітям та всім присутнім сподобався танок-конкурс з капелюхами, у якому брали участь татусі. І мами показали свої кулінарські здібності. За українськими звичаями після концерту вони накрили стіл смачними пирогами, тортами та тістечками власного виробництва. Подяка також належить Інтеграційному центру для іноземців, яке надало приміщення для проведення свята.

Вл. інф.

Учениці кралоградецької «Ниточки родоводу», фото Наталії Доценко.

Харита Оломоуц готує різдвяні пакунки

Різдвяні подарунки з Чехії найближчими новорічними святами отримають 379 нужденних українських дітей. Їх готують чеські сім'ї, класи та приватні

особи. Традиційну акцію організовує Оломоуцька Архієпископська Харита (АХО). «Для дітей та їхніх сімей різдвяний пакунок є вагомою матеріальною

допомогою, яка дозволить заощадити гроші на їжу, енергію або оренду житла. Для тих дітей, які не живуть з батьками, пакет є символічним жестом, що хтось в іншій частині світу є хтось, хто думає про них», – каже координаторка проекту Христина Новодворська. Пакуночки цього року поїдуть у Бортники, Лопатин, Коломию та Тернопіль, де розташовані дитячі будинки, з якими Харита співпрацює вже тривалий час. Зацікавлені та донори можуть знайти додаткову інформацію на сайті charitaproukrajinu.cz.

Вл. інф.

Різдвяні пакунки Харита готує вже багато років..

ГОЛОСИ ГНОБЛЕНИХ

Українська еміграційна чеськомовна періодика у ЧСР на початку міжвоєнного періоду

ТЕКСТ: Сергій БЛАВАЦЬКИЙ

З перших років заснування Чехословацької Республіки тут виникло як мінімум шість українських чеськомовних видань, серед них: «Ukrajinská tisková služba» (Прага, 1920), «Hlas utlačovaného Slovana» (Гораждьовіце; Сушіце, 1922), «Hlas Ukrajiny» (Сушіце; Пісек, 1923–1924), «Ukrajinský Union» (Praha, 1924–1925), «Ukrajinské národní právo» (Brno, 1927). Ця преса була призначена насамперед для чехів та частково словаків.

Згодом у Празі «Ukrajinská korespondence» (1930–1931) та «Ukrajina» публікували інформацію чеською мовою, а М. Гехтер писав про українські справи в журналах «Prager Presse» (1921–1938) та «Slavische Rundschau» (1929–1940). Вивченням цієї періодики займалися українські вчені М. Мартинюк, М. Савка, А. Животко, С. Наріжний. Бібліографічний покажчик «Труды русской, украинской и белорусской эмиграции, изданные в Чехословакии в 1918–1945 гг.» створили чеські упорядники З. Рахункова та М. Жехакова, дослідженнями займалася Катерина Стадник, вийшла також англомовна розвідка, колективна монографія Іжі Вацка та Лукаша Бабки «Voices of the Vanished», які з'явилися в результаті опрацювання фондів періодики Слов'янської Бібліотеки в Празі. Для української пресовидавничої діяльності у міжвоєнній Чехословащині сформувалися найбільш сприятливі суспільно-політичні обставини, адже

ця країна (зокрема президент Т. Г. Масарик) надавала всіляку політичну, організаційну та фінансову підтримку еміграційним організаціям.

Прес-служба у Празі

Бюлетень чеською мовою «Ukrajinská tisková služba» (1920) видавало Українське Пресове Бюро у Празі. Редакція бюлетеня розміщувалася на сміховській вулиці Карлова, дім 13. Єдиний наявний номер цього видання (чис. 382) датований 14 січнем 1920 року. Гіпотетично можна припустити, що перший номер вийшов на початку 1918 року (якщо він виходив раз на день). Однак, вірогідно, що видання могло виходити раніше під іншою назвою ще із 1917 року, та не можна виключати й помилки в нумерації. Тут подавалися здебільшого дайджест, огляди та передруки з української («Вперед») та польської («Naprzód») преси про тогочасну суспільно-політичну ситуацію в Наддніпрянській та Наддністрянській Україні: укладення воєнно-політичного альянсу між УНР та Польщею для боротьби з більшовиками, ротації уряду Директорії УНР, діяльність надзвичайних дипломатичних та торгово-економічних місій УНР у європейських країнах, зокрема у Чехословащині та Польщі. Писали і про воєнний конфлікт між силами Директорії та Добровольчою Армією генерала А. Денікіна, зведення з фронтів бойових дій між армією УНР, польсько-українськими військами – з одного боку, та Червоною Армією – з іншого.

«Голос» Богдана Грейнюка

Після фіаско національно-визвольних змагань 1917–1921 років відбувся перехід пресовидавничої діяльності з державного фінансування УНР до приватних ініціатив. Йдеться, передусім, про подвижницьку роботу Богдана Грейнюка – письменника, редактора, публіциста, видавця, громадського діяча, військовика, який з 1922 року опинився в еміграції в Чехословащині. Він був очільником організації «Українська Еміграція» та «Український Союз», послідовником гетьмана П. Скоропадського. Упродовж 1922–1923 років Б. Грейнюк був головним редактором громадсько-політичного видання «Hlas utlačovaného Slovana». Промовистою є назва цього часопису: «Голос пригнобленого слов'янина». Якщо спочатку газета виходила з підзаголовком «Týdeník hájící zájmy ukrajinské emigrace», то згодом вона позиціонувала себе як «Український тижневик захисту інтересів». Редакція часопису відображала «бажання тих, які хочуть побудувати єдину, велику, самостійну соборну Україну – від Карпат аж по Кавказ...», закликала до «єднання українських емігрантів», називала його «безпартійним, украї-

ноцентричним», ставила собі за мету «інформувати закордон про Україну», «працювати, щоби Східна Галичина не була приєднана до Польщі, й усунути Румунію із Бессарабії та Буковини», а також «добиватися дружби чехословацького народу», гостро критикувала Антанту, головно паризьке рішення від 15 березня 1923 року про східні кордони Польщі та перехід Східної Галичини під юрисдикцію Другої Речі Посполитої.

Редакція спочатку розташовувалася в Гораждьовіцах за адресою: вул. Лоретцька, 234, а друкувався часопис у друкарні Йозефа Прохазки в м. Сушице. Впродовж 1922–1923 років побачило світ 10 номерів. Відповідальним редактором був відомий чеський інтелектуал, професор Ладіслав Швейцар, секретар Народно-демократичної партії Чехословаччини в Сушицях, а головним співробітником — чеський професор Ян Шейност. Очевидно, видавці прагнули застрахуватися від вірогідної обструкції (цензурних обмежень) в умовах невизнання офіційним урядом де-юре української державності, з іншого боку намагалися залучити авторитетних представників чеської інтелігенції, літератури, досвідчених місцевих журналістів із налагодженими контактами в чехословацькому медіа-середовищі, громадському секторі та дипломатичних колах.

Критикували Польщу, популяризували українське

Пріоритетне місце на сторінках часопису надавалося оприлюдненню звернень (наприклад, «Celému kulturnímu světu o právním stanovisku ve Východní Haliči»). У виданні публікувалися огляди чеської, української та закордонної преси, зокрема італійської чи англійської. Для польської влади у Східній Галичині часопис не шкодував епітетів, наприклад, називав її «інквізицією», яка обмежує громадянські, політичні права й свободи автохтонного населення Галичини. Б. Грейнюк та Я. Шейност намагалися привернути увагу чехословацької спільноти до української проблеми як найважливішої у європейській геополітиці. Вважали її вирішення запорукою тривалого й стабільного миру в європейському регіоні. Ян Шейност у своїх виступах акцентував на необхідності звернення до джерел європейської цивілізації для подолання протистояння між Західною та Східною Європою, об'єднання Європи на основі спільних християнських цінностей.

У виданні вміщено низку пізнавальних матеріалів Карела Немеца про українське образотворче мистецтво, чеський та український фольклор, різдвяні традиції України. Під рубри-

кою «Poučná hlídka» друкувалися різні зарисовки морально-дидактичного характеру; публікувалися некрологи визначних українських військовиків. На сторінках часопису траплялися й літературні твори, наприклад уривки із художніх книг Б. Грейнюка «Мука України» та «Перед світовим судом», опубліковано поезію Я. Анделової, Т. Шевченка та зразки української пісенної творчості у перекладі Рудольфа Маєра.

Неприятне ставлення влади

Причинами припинення виходу часопису були ухвалення нового законодавства про пресу та обмеження свободи друку в Чехословаччині. Як зазначає Б. Грейнюк у своїх мемуарах, тогочасне керівництво країни ставилося до часопису «неприятно». На початку 1923 року часопис змінив назву на «Hlas Ukrajiny: Organ hájící samostatnost Ukrajiny». Перший номер цього трансформованого часопису вийшов у світ 13 лютого 1923 року, а останній наявний (чис. 7) датований 26 квітнем того ж року. Спочатку редакція видання знаходилася в Сушице, а згодом переїхала в м. Пісек. Причиною переїзду були несприятливі умови, які склалися у цьому місті для українських емігрантів. За порадою Л. Швейцара, Б. Грейнюк переносить редакцію до Пісека як «міста, у якому багато інтелігенції, і є можливість зустрітися із чехословацьким літературним світом». Із новим виданням співпрацювали Карел Немец, Володимир Чумало. Редакція мала власного кореспондента у Празі — професійного журналіста, колишнього редактора Ярослава Дубеня.

Чільне місце на сторінках знову займали відозви з ідеями утвердження національної ідентичності, активної репрезентації українців за кордоном, боротьби за національні права та свободи, єднання українців, соборності, права на самовизначення. У центрі уваги редакції перебувала ситуація в Польщі («Польський дефіцит — 150 млрд», ч. 2) й Галичині, зокрема у контексті виборів президента Польщі та польсько-українські відносини загалом («Після польського свята на українському цвинтарі», ч. 5). Опубліковано протест українських емігрантів у Чехословаччині проти приєднання Галичини до Польщі. Публікувалися листи з України. Міжнародна тематика висвітлювалася у контексті українського питання у Європі та світі. Редакція заохочувала міжнаціональний діалог у слов'янському світі, зокрема між українцями та чехами («Лист чеха українським братам», ч. 2).

У виданні друкувалися пізнавальні статті про українське мистецтво, на-

ціонально-звичаєві традиції та народні пісні, описувалися акції громади («Щедрий вечір українського робітничого відділу в Пльзні», ч. 1), літературні твори, зокрема поезія Т. Шевченка у перекладі Богдана Грейнюка. Річниці смерті Кобзаря редакція присвятила аналіз його життя та літературної спадщини із цитатами з його творів. У виданні переважали художньо-публіцистичні жанри (фейлетон, есе).

Видання монархістів

У 1924 році у тому ж місті Пісек вийшло громадсько-політичне видання «Ukrajinský Union: Orgán hájící státoprávní myšlenku ukrajinského národa». Воно належало неомонархічній політичній організації «Український Союз» в еміграції. Перший номер цієї газети датований 4 червнем 1924 р., а останній (Р. 2, чис. 3) вийшов 28 січня 1925 р. Відповідальними редакторами були Володимир Грушка та Людвік Шафранек, а видавцем — організатор «Українська еміграція» під керівництвом Б. Грейнюка. Із виданням співпрацювали представники чеської інтелігенції: Флоріан Заплетал, Ярослав Дубнов (під автономом та криптонімом: J. D.), Л. Ш. Заградецькі. Постійними авторами видання були Ф. Скибинецький, К. Яковенко. Автором більшості передовиць був Богдан Грейнюк. Адміністратором та секретарем часопису спочатку був М. Данилюк, а згодом — Г. Косар. Редакція та адміністрація часопису була в Пісеку за адресою: Рибаржська 2. Упродовж 1924–1925 років у світ вийшло 15 чисел. Газета була створена з ініціативи Богдана Грейнюка «для сприяння пропаганди українських державницьких прагнень у Західній Європі». Мету цього часопису редакція сформулю-

Українські емігранти у ЧСР намагалися повернути справедливість на батьківщині і нещадно критикували польську політику у Галичині. Серед чехів, зокрема, вели «роз'яснювальну роботу».

вала так: «Незалежна Україна є нашим девізом, вірою та силою – нехай це лунає всюди»; «часопис стоїть на принципах розумного консерватизму», «він утверджує і просуватиме ідею чисто українського неомонархізму» В. Липинського, «У. У. працює і працюватиме над об'єднанням усіх українських державницьких елементів у єдину народну та справді демократично-слов'янську організацію». Редакція приділяла багато уваги міжнародно-правовому вирішенню питання Галичини та Наддніпрянщини, Буковини міжвоєнного періоду, дискримінації (наприклад, «Закони на знищення меншин у Польщі», ч. 1 за 1925 рік).

Відновлення української державності і створення союзу слов'янських держав на демократичній, конфедеративній основі редакція бачила запорукою стримування радянського експансіонізму й запобігання реваншу німецького милітаризму. Рефреном у серії статей звучить критика соціалістичної ідеології, імперіалістичної політики Росії у формі Комінтерну («Троцький, міжнародний злочинець», ч. 8 за 1924 рік). Вміщувалися дописи чеської та словацької інтелігенції («Прохання до чехословацьких журналістів», ч. 1 за 1924 рік, та інші статті), огляди західнослов'янської преси щодо української проблематики, статті про процеси українізації й загальне становище в підрадянській Україні, освітній процес, зокрема про український університет у Львові та в еміграції в Че-

хословащині.

Часопис часто апелював до українських емігрантів щодо солідарності, взаємодопомоги та матеріальної підтримки еміграційної книги – та пресовидавничої діяльності видавництва «Ukrajinský Union». Редакція організовувала акції серед української еміграції. У червні 1924 року видання здійснило анкетування серед своїх читачів-емігрантів щодо членства у Центральній організації українських емігрантів у Західній Європі зі штаб-квартирою у Пісеку.

На шпальтах газети було опубліковано літературні твори українських та чеських літераторів: поетичні — Б. Грейнюка, Петра Сика, Р. Новодворської, О. К. Говзіна, та прозові — витяги із белетристичного твору Б. Грейнюка «Na soud světa...». У виданні вміщено пізнавальну, змістовну літературознавчу порівняльну розвідку Б. Грейнюка про сучасні тенденції розвитку української та чеської літератури. Вміщено мовознавчі розвідки про спільнокореневу основу чеської та української абетки: з українського боку — Б. Грейнюка, та з чеського — історіографа, професора, д-ра Августа Седлачека («O azbuce a abecedě», ч. 6 за 1924 рік). В 62-гу річницю смерті Тараса Шевченка видання популяризувало його творчість на першій шпальті. Було надруковано серію пізнавальних матеріалів про Україну, її етнографію, державні атрибути, історію, ідеологічні концепції, зокрема український неомонархізм, та просвітницькі — про екологію. Газета мстила рубрики: «Různé zprávy» (офіційна хроніка подій в Наддніпрянщині, політичний процес в Чехословащині, некрологи різних політиків та діячів, культурно-просвітня діяльність в українській еміграції, оголошення про вихід нових часописів: «Українське Життя» (Подєбради, 1924), «Besídka» (поезії, витяги із літературних творів, літературна критика, науково-популярні розвідки) тощо.

Брненська преса

Діяльність організації «Український Союз» знайшла своє продовження у виданні «Ukrajinské národní právo» [«Український національний закон»], який побачив світ у місті Брно у 1927 році. Відповідальним редактором часопису був чех Богуш Костечка, а головним редактором — Б. Грейнюк. Редакція розташовалася на вулиці Августінська, дім 10, й мала подібні до попередніх видань погляди: «ми є українськими націоналістами консервативного напрямку». Україну бачила самостійною державою у формі Гетьманщини, прагнула ревізії міжнародних договорів. «Не віримо

прогресивним націоналістам і різним соціал-патріотам. Працюємо проти советів, так само як проти поляків, і хочемо, щоби у Східній Галичині, на Холмщині, Волині й на Буковині був проведений плебісцит... У постійний мир ми віруємо, але тільки тоді, коли Україна буде сильною самостійною державою», – зазначала редакція з наміром промовляти до чехословацького народу: «замовчування наших справ – це те саме, що працювати заради нової війни, якщо не світової, то загальнослов'янської. Чеські інтереси є на сході». Редактори закликали до переорієнтації зовнішньополітичних векторів чехословацької влади із заходу на схід з урахуванням українського фактора. Редакція видання вела полеміку на ці теми із впливовими чеськими виданнями, зокрема празькою газетою «Lidové Noviny». Після припинення виходу цієї газети настає майже трирічна перерва в українській пресовидавничій діяльності чеською мовою. Аж у 1930 році у Празі з'явився тижневик «Ukrajína».

«Жертва реальної політики»

Симптоматично, що на сторінках різних українських чеськомовних часописів можна простежити тенденцію до віктимізації українського народу, фреймінгу українців як жертв геополітичних амбіцій, інтересів «RealPolitik» ключових європейських держав-геґемонів міжвоєнного періоду (головно Польщі та СРСР) та імперської колонізаційної чи культуртреґерської політики окупаційних режимів в історичній ретроспективі. Для обґрунтування цієї стратегії видання вдавалися до візуалізації контенту та символізації, зокрема, часто на сторінках газет та пресових бюлетенів вміщувався символ України як «мучениці на Голґофі». Можна припустити, що це робилося задля підвищення солідарності чехів з українцями, розуміння чехословаками національно-визвольних змагань українського народу.

Еміграційна чеськомовна преса була громадсько-політичною. Можна виокремити три типи видань: інформаційні пресові бюлетені, емігрантські часописи консолідаційного спрямування та видання політорганізації «Український Союз». Українська періодика чеською мовою інформувала громадськість Чехословащини, зокрема її інтелігенцію, про тогочасний реальний стан справ, суспільно-політичне становище в Україні, зокрема у Східній Галичині, пропагувала ідеї української національно-демократичної держави, європейської ідентичності України, закликала до комунікації між українцями та чехами, зокрема

у формі міжкультурного та літературного діалогу, об'єднання слов'ян, коригування зовнішньої політики Чехословаччини, популяризувала українську історію, культуру, літературу, мистецтво, фольклор тощо. Українські пресодруки чеською мовою міжвоєнного періоду також гіпотетично можуть зберігатися в архіві ЗУНР у Римі та у приватних колекціях і архівах різних українських громадсько-політичних діячів в еміграції. Преса 1930-х років («Ukrájina» (Praha, 1930–1932), «Ukrájinská korespondence» (Praha, 1930), «Ukrájinský Bulletin» (Praha, 1931–1933), «Hlad na Ukrajině = La famine en Ukraine» (Praha, 1933), «Ukrájinský Přehled» (Praha, 1935–1936), «Zprávy Ukrájinské dramatické studie v Praze, řádného člena UMDOC» (Praha, 1937–1938) також потребувала б нового аналізу й досліджень. Адже і сьогодні вкрай актуальна українська інформаційна політика за кордоном, зокрема у Чехії та країнах «Вишеградської четвірки».

Автор є науковим співробітником відділу наукових досліджень української періодики Науково-дослідного інституту пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка, канд. наук із соціальних комунікацій

Образ України як «Мучениці на Голгофі» Богдана Грейнюка.

Томаш Ржепа Бандерівці

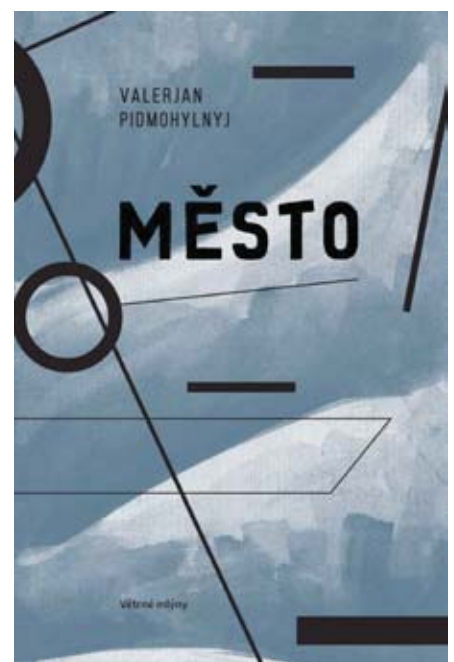

Минуле не змінюється, але погляд на нього – так. З одного боку, воно уточнюється завдяки відкриттю нової інформації, з іншого – воно викривляється через пропагандистські маніпуляції.

Автор назвав цю книгу терміном, що використовувала комуністична пропаганда. Центральною темою є вільна боротьба українських націоналістів на чолі зі Степаном Бандерою. «У всіх країнах, де діяли бандерівці, їх сприймають суперечливо і тенденційно», – каже автор. Наївний зв'язок бандерівців із німцями пов'язаний із радянськими репресіями в Україні в довоєнний період. Це слід пам'ятати, а не залучатися до нового промивання мозків, чим сьогодні займається кіберпропаганда. Видання всебічно осмислює феномен ОУН та УПА у чехословацькій післявоєнній історії, викладає його політичний контекст, виправляє елементи комуністичної пропаганди та не в останню чергу аналізує стан досліджень на цю тему. Конкретна доля українських націоналістів, їхніх помічників та інші – часто проблемні – наслідки їхньої діяльності в Центральній Європі також є важливою частиною цієї роботи. Через спалах гібридного російсько-українського конфлікту у 2013 році це питання стало частиною сучасної інформаційної війни. Навіть зараз об'єктивному погляду сильно заважають різноманітні пропагандистські кліше 70-річної давності. У цих кліше явно зникає справжня природа проблемного співіснування народів Східної Європи та безкомпромісна і вперта боротьба українців за свою державність. Видання описує процес, у якому старі міфи доповнювалися новими обставинами і вкладалися в сучасне середовище. Книга вийшла чеською мовою у видавництві «Академія», рік видання – 2019, кількість сторінок – 368, ціна на інтернет-сторінках видавництва: 316 кч.

Валер'ян Підмогильний Місто

Роман «Місто», головний твір видатного українського романіста Валеріана Підмогильного (1901–1937), відбувається в Києві в середині 1920-х, але має позачасову тему – це одвічна історія молодого людини, яка шукає свого місця в житті. Степан Радченко, сільський економіст та учасник революційних змагань, приїжджає до Києва на навчання. Він не розуміє міської культури, та згодом захоплюється літературою, яка стає його місією і прибутковою професією. Він більш не хоче змінювати місто, навпаки, сам адаптується під нього. Його перетворення з ідеалістичного селянина на успішного письменника і дещо цинічного міського інтелектуала супроводжується відносинами з жінками. Вони приносять йому задоволення допомагають краще впоратися у міське життя. Підмогильний був ув'язнений у 1934 році, а через три роки страчений, як і багато представників української культури в СРСР. «Місто» вдалося перевидати аж наприкінці 1980-х. Це – важливий український роман 20 століття. Він написаний у свіжому, читабельному стилі і досі публікується в Україні у нових виданнях. Переклад Мірослава Томека чеською мовою вийшов у видавництві «Вітряні млини», передмова Ярини Цимбал, рік видання – 2019, кількість сторінок – 416, ціна книги на інтернет-сторінках видавництва становить 300 чеських крон (звичайна ціна: 369 кч).

Зеленський відкрив карти:

велика аналітика та кілька висновків за підсумками пресмарафону постфактум

ТЕКСТ: Дмитро ЛИХОВІЙ

Не так про сам захід і формат (із ним все зрозуміло, це продовження шоу для підтримки рейтингу), як про персону президента. Ця пресконференція дала чимало матеріалу для аналізу (добре, що нова влада таки збагнула, що спілкуватися з суспільством треба не лише напругу, а й через журналістів).

Ось так оригінально: спершу обрали президента Зеленського, обрали його партію – і лише через пів року почали із цим Зеленським знайомитися, з'ясовувати, хто це і що він думає. Переможець нарешті зволив зійти до преси.

1. Із плюсів – Зеленський таки демонструє певні здібності до навчання й засвоєння нового для себе матеріалу, здається нібито щирим і таким, що хоче чути людей (але не всіх), хоче країні добра. Українську вивчив. Та Зеленський – актор, дуже добрий актор, і тому важко збагнути, де закінчується його щирість і починається сценічна гра й добре завчена роль.

2. Із деяких питань у Зеленського є нормальне ліберальне, державне бачення. Але вони губляться в загальній масі популістської попси.

3. Ще плюс: як я зрозумів, «силового» відведення біля Золотого не буде. А через обстріли в Золотому не буде відведення і в Петрівському. Хоча він наполягає на цьому і ув'язує в єдиний ланцюг «примирення».

Припустимо, Зеленський щирий у бажанні не лише припинити війну (це його мета №1), а й щирий у бажанні повернути людей і території. Однак очевидно, що в цього зовсім немає плану на цьому напрямку. Є якийсь дитячий запал. Бо провести будь-якою ціною нормандську зустріч і прямі переговори з Путіним – це не план. Що далі?

Позиція Путіна давно відома, і по Донбасу, і по Криму. Зеленський думає, що може буде вибрати якісь більш-менш підходящі для України пункти з цієї позиції? Та нема там підходящих для нас пунктів! Але Зеленський чомусь думає, що якщо йому віддали моряків і першу партію політв'язнів, то йому віддадуть і решту. Просто тому що він такий щирий і хороший.

Це небезпечна простота. Простота «лошка», який купується на «заманухи матерого наперсточника».

4. Уже не вперше я почув речі, які, здавалося б, не мали поєднуватися в голові і на язиці одного державного керівника, але в Зеленського поєднуються: або мир, дружба з ОРДЛО, вибори там без українських військ, особливий статус Донбасу (читай – федералізація України) – або стіна на кордоні з «ДНР/ЛНР». Якщо за рік не встановимо мир – встановимо стіну і повернемося до блокади Донбасу. «А поки що – ви ж розумієте, мене обрали як президента миру».

З одного боку – це оксюмори і небезпечна за своїми наслідками каша в голові. З іншого боку – хтозна, а може, це зачатки хоч якогось критичного підходу замість кавалерійських наскоків, початок розуміння, що простих рішень на тому фронті бути не може і війна з Мордором у нас дуже надовго.

5. Через кілька місяців після обрання президента я почав думати, що, може, дарма я його вважав таким... (*режим еффе-мізмів оп*) низькокваліфікованим і некомпетентним (*режим еффе-мізмів off*). Далі.

Після марафону я повернувся до враження, що наш президент – недалекий і недолугий, а з багатьох питань – відверто тупий, бо не розуміє, про

що його питають, що відбувається в таких-то (загалом не надто складних) галузях і на якому він світі.

Наприклад, Трудовий кодекс. «Оооо (закочує очі), це теж до мене питання? Може, краще уряд покликати?»

Та камон, Вова. Для чого ж ти скликав 13-годинну пресконференцію? Ти президент країни, ти перетягуєш на себе всі можливі повноваження, ти ні в цапову душу не ставиш парламент, ти своїх нардепів опускаєш нижче плінтуса («Я не розумію, навіщо депутатам взагалі ходити в Раду, нудитися в кулуарах, щось обговорювати там – хай щось роблять у себе в регіонах і голосують онлайн... А будуть сильно борзі – розпуцу через рік, вони ж завдяки мені у ВР пройшли»). Так будь добрий, вникай у теми. Хоча б на рівні підтримання інтелектуальної розмови, а не прийняття рішень.

Але його інтелектуальний, освітній, світоглядний рівень недостатній для керування державою. Із багатьох питань у Зеленського немає базової інформації / думки.

6. Із цього випливає ще один посиленний висновок: Зеленський – несамостійний у рішеннях. Коломойський, Богдан – то все ясно. Але складається враження, що по багатьох напрямках у цю голову можна вкласти будь-що з будь-якого боку, якщо захотіти, і далеко не завжди це буде державницьке рішення. Просто тому, що людина недалеко і з багатьох питань потребує «дядька».

7. При цьому – і це ще більш небезпечно – в Зеленського запаморочення від успіхів і від рейтингу. Він почував-

ється як фюрер/дуче, іде за напрямком авторитарної практики. Власне, і цією пресконференцією він наслідував Путіна – «почути всіх, бути строгим і справедливим вождем», хіба з поправкою на кварталське «хіхі» й акторство.

І по тривалості навіть перевершив Путіна (щоправда, Пу не відлучається в туалет – кажуть, у памперсах сидить).

8. Включати всюди, де зручно, аргумент – «за мене проголосували 73%», «це питання підтримують 80% людей» – це тоталітаризм. Тепер очевидно, що інаугураційна фразочка «ви всі президенти» стосується лише його прибічників. І Володимир навіть не припускає, що в деяких питаннях більшість людей може помилятися (і у виборі президента теж). А головне – він не розуміє, що влада на те і влада, щоб бути розумнішою за посполитих. Інакше гріш ціна такій владі та її державі.

9. Зеленський, на жаль, переймає найгірше з політичного світобачення Порошенка: мовляв, виступи проти нього насамперед інспіровані ворогами, проплачені такою-то опозицією, а не є вираженням позиції загалом проукраїнських людей. Зеленський не розуміє, що і в умовних 25% (а насправді – половини країни, яка за нього не голосувала) теж може бути (і є) раціо. Їхню думку слід враховувати при ухваленні державних рішень. Це не дурні і не ватники. Майдан завжди був меншістю на тлі «болота» і про-російських сил, але він завжди був рушієм прогресивних змін, сторожем демократичних прав і свобод.

10. Але Зеленський дуже любить орієнтуватися на плебс, натовп, більшість (це було видно ще з серіалу «Слуга народу») і не любить опозицію. А найбільше він не любить Порошенка. Очевидно, не лише за «старі заслуги», а й тому, що вбачає в ньому загрозу своєму режиму. Путч, «пунш» і отето всьо – не на порожньому місці взялося. Я б на місці Порошенка теж боявся б, що повториться історія Януковича із Тимошенко – коли сяку-таку, але діячку опозиції, Юлю посадили не за щось там конкретно протизаконне, а просто через те, що президент вважав її головною загрозою своєму правлінню. І Юля в тюрмі стала значно більшою проблемою й іконою, ніж на волі, але хто ж про таке думає до посадки.

11. Зеленського не цікавить законність, його цікавить схвалення рішення зеленим електоратом. «Вийдіть на вулицю і спитайте в людей – Пашинський бандит? Сто зі ста скажуть, що бандит!» Значить, садимо. Цікавий підхід. Лукашенко й Путін схвалюють. Зеленський фактично підтвердив, що проводить наради із силовиками для швидких посадок, «щоб людям сподо-

Під час марафону у Kyiv Food Market, який розташований у стінах колишнього заводу «Арсенал», усіх частували гамбургерами. Зеленський розповідав, що купує сир за 58 грн за кг у Good Wine на Кловській – щоправда, ні там, ні ніде в Україні такої ціни не існує, сир мінімум утричі дорожчий. Загалом прес-марафон обійшовся платником податків у 175 тисяч гривень.

балосся». Людям, може, і сподобається, але опозиції і західним партнерам – точно ні. Із західними партнерами в Зеленського поки що медовий місяць. Але з такими підходами він скоро закінчиться, і Зе, ймовірно, стане в Європі ізгоєм. Якщо не відмовиться від тоталітарних практик.

11. Як і Володимир Путін, Вова Зеленський дуже дбає про свій рейтинг. І ця пресконференція з роялем, тобто сертифікатом про рекорд у кущах – один зі способів підтримати високий рейтинг «президента з народу». І в мене склалося враження, що Зе зібрався бути «слугою народу» значно довше, ніж 5 років. На ось такому популізмі (хоча він чомусь взявся гучно заперечувати, що є популістом, ха-ха), сильній руці й принесенні ритуальних жертв плебсу.

12. Влада Зеленського – як велика секта, мафія із круговою порукою, де своїх не здають (якщо вони справді свої або насажені старшими своїми). Де для своїх усе, а для ворогів – закон. Зеленський пробиває дно, коли вперто відстоює Богдана і не хоче чути аргументів про те, що цей персонаж зашкварився вже стільки разів, що вистачило б на триста пересічених порошенківських міністрів. Він захищає посланого згори Авакова («давайте дамо їм час», ага), своїх кнопкодавів, свою Мендель і т.д. Зеленському заввиграшки забути передвиборчу обіцянку чи піти проти неї («як тільки порушу закон – піду з посади»). Він обирає для себе, які саме закони і принципи можна порушувати, коли дуже треба. Починаючи з червоного світлофора і аж до «торгівлі на крові» (Коломойський-РФ-електроенергія).

Але це ми бачимо і враховуємо. Зевиторцям і симпатикам (і серед них

багатьом запеклим противникам Порошенка) – байдуже. Подвійні стандарти триумфують.

13. У деяких фрагментах Зеленський досить обережно і правильно підходив до національних, гуманітарних напрямків внутрішньої політики. Але ввечері, розслабившись, Зе показав той свій жупел, про який ми попереджали під час виборчої кампанії: людина-манкурт радянського пошиву, для якої національна пам'ять – ніщо, бо головне «не розколувати країну», для якої війна на Донбасі почалася нібито через мову, а замість «Бендери» вулиці треба називати іменем ватного боксера Усика. Залишається сподіватися, що в цих питаннях Зеленський дослуховуватиметься до порад розумніших радників.

14. Для нього найкраще джерело новин – не ЗМІ, а люди на вулицях (і в кабінетах, ага), при цьому він емоційний і вочевидь мстивий. На «Новое время» наїхав через власника-іноземця. Незручних журналістів – учасників акцій протесту – на пресмарафон не акредитували, Зеленський наголосив, що сайти читає і знає тональність усіх. Попри те, що пресмарафон дав чимало поживи для висновків про нового президента, залишаюся при думці, що це насамперед не сенсовий і не інформативний захід (тим більше, що багато висловлювань Зеленського суперечать одне одному й висловлюванням його радників та посадовців), а шоу для його виборців. Саме місце проведення чого варте. Ну і звісно, прибічникам Зе все сподобалося («молодець Вова, вчиться!»), опоненти – знайшли чимало приводів, щоб ще більше наїжачитися.

Дивимось наступні рейтинги.

Автор є журналістом, головним редактором інтернет-видання «Новинарня»

ГНІВ НА «НВ»

Де Зеленському перейшло дорогу «чеське питання»?

ТЕКСТ: Петро ЗАРУЧНИК

Зеленський під час свого прес-марафону 10 жовтня зачепив і «чеську» тему. Один із журналістів поцікавився його думкою про майбутнє фізичних осіб – підприємців, на що президент став відповідати запитанням на запитання: мовляв, ви, певно, теж ФОП, і взагалі звідки гроші у вашого ЗМІ, і що це ЗМІ належить іноземцю, громадянину Чехії, компанія якого «скупилася активи утікача Януковича».

Він поділився своєю думкою, що кінцевими бенефіціантами українських ЗМІ мають бути громадяни України, бо, мовляв, у земельній реформі ж постійно звучать такі вимоги, і він з цим погоджується «на всі сто». Або нехай іноземці змінюють громадянство на українське, і захищають інтереси України, особливо у питанні інформаційної незалежності. Та журналіст Іван Верстюк заперечив, що, краще хай ЗМІ володіють громадяни ЄС, ніж корумповані олігархи, бо медіа – це бізнес, тут теж потрібні іноземні інвестиції. І земля – це бізнес, і що нічого нема поганого у тому, щоб землею володів західний іноземний інвестор. Зеленський на це сказав, що з Верстюком не погоджується 80 відсотків населення України, і повернувся-таки до першого питання про долю ФОПів.

Реакція Фіала: ЗМІ обмежує лише Росія

Через певний час інвестор згаданого ЗМІ, видання «Новое Время», громадянин Чехії Томаш Фіала нагадав, що ні в Україні, ні у країнах ЄС немає обмежень на володіння медіа іноземцями. Журнал НВ, сайт nv.ua і «Радіо НВ» є складовими видавничого дому «Медіа-ДК». Інвестором «Медіа-ДК» є інвестиційна компанія Dragon Capital, яка належить Фіалу. На ці звинувачення він відреагував листом, який було опубліковано на Facebook-сторінці Dragon Capital. «Сьогодні під час прес-марафону Президент Володимир Зеленський у розмові з журналістом НВ Іваном Верстюком висловив незадоволення тим, що українським медіа володіє громадянин Чехії

Томаш Фіала. Крім того, Президент озвучив помилкове припущення щодо придбаних активів компанією Dragon Capital. Шановний пане Президенте, Ви вже третій Президент, якому не подобається моя публічна позиція, а також позиція НВ, на редакційну політику якого я не впливаю і не хочу впливати. Ваші попередники також хотіли чути тільки позитивні коментарі в свою сторону і погано ставилися до конструктивного фідбеку від бізнесу. Вони не бажали бачити недоліки роботи своєї команди і чути про це. До чого це призвело, ми бачили: один поїхав з країни, другий з тріском програв вибори.

Щоб покарати за мою відкриту позицію, яку я висловив від імені Бізнес Асоціації щодо податкового тиску і впливу олігархів, які посилювалися, Янукович у 2012 році виставив 320 млн грн податкових штрафів компаніям групи Dragon Capital.

Петру Порошенку не сподобалося, коли я у вересні 2014 року сказав, що в списках його партії продаються місця, і критикував за відсутність боротьби з корупцією і небажання просувати структурні реформи (інтерв'ю для НВ «Ще три місяці, і про президента з прем'єром можна буде говорити «риба гниє з голови» – глава ЕВА»). Через якийсь час його команда завела на мене кілька кримінальних справ, і мені доводилося ходити на допити.

Громадянство й бізнес

З Вашої реакції на запитання зрозуміло, що Вам теж щось не подобається в моїх коментарях щодо сьогоднішньої влади. Але озвучили Ви два моменти, які Вас в мені не влаштовують: іноземне громадянство і те, як я веду бізнес.

Почну з громадянства. Вам не подобається, що українським медіа володіє громадянин Чехії. Проте дозвольте зауважити, що ні в Україні, ні в Євросоюзі, куди ми разом з Вами рухаємося, обмежень на володіння медіа немає. Таке обмеження є в Росії, Путін ввів його в 2016 році і змусив таким чином, наприклад, Financial Times і Wall Street Journal продати свої частки в Відомостях

Томаш Фіала

місцевим інвесторам. В результаті цієї заборони ресурс втратив незалежність, якість матеріалу і читачів. Якщо Ви вирішите, що Україні варто наслідувати цей приклад, то я не буду продавати НВ українським олігархам за гроші, вкрадені з бюджету, а віддам безкоштовно колективу, щоб НВ залишилося таким же незалежним і якісним, як зараз. І другий момент – діяльність компанії. Ви сказали, що створена мною з нуля у 2000 році компанія Dragon Capital, основною діяльністю якої є створення позитивного іміджу України і українських підприємств за кордоном, а також залучення іноземних інвестицій для розвитку країни, складається з активів, придбаних після втечі Януковича. Смію Вас запевнити, що це неправда, і жоден актив ми не придбали у Януковича або його оточення.

Я живу в Україні вже 23 роки з паспортом громадянина Чехії, де я народився. Паспорт у мене один і залишиться один – чеський. Радий, що багато українців в такому ж статусі спокійно живуть, займаються бізнесом і інвестують в Чехії та інших країнах Євросоюзу.

Хочу побажати Вам успіхів на посту Президента. Ми зацікавлені в тому, щоб у Вас вийшло реалізувати озвучені Вами 2 вересня плани, і будемо їх підтримувати. Сподіваємося, що і в прийнятті рішення, і в озвучуванні висновків Ви будете покладатися на правду».

Олігархам з трьома паспортами – можна?

Відреагував на неоднозначну заяву Зеленського і головний редактор НВ Віталій Сич. «Зеленський сказав, що НВ володіє чех Томаш Фіала, і припустив,

Мер Києва Віталій Кличко та інвестор Томаш Фіала під час відкриття сходів від Алеї Художників до Андріївської церкви. Фото прес-служби київської мерії.

що потрібно заборонити іноземцям володіти медіа в Україні. Тобто [бізнесмену Рінатові] Ахметову, [нардепу Сергієві] Львовичкіну і [бізнесмену Ігореві] Коломойському можна, а Newsweek, Forbes і Фіалі не можна», – написав він. За словами Сича, заборонивши іноземцям володіти медіа, «Україна стане в один ряд із Росією». «Я розумію, що неприємно читати і слухати про себе критику. Але це невід’ємна частина роботи президента в будь-якій демократичній країні. Багато в чому завдяки свободі слова і нещадній критиці попереднього президента Петра Порошенка і його оточення, зокрема й нас, Зеленський, власне, і став президентом із результатом 73%. Переміг він і завдяки тому, що пів року зі своїм серіалом не сходив з екранів телеканала «1+1», яким володіє бізнесмен Ігор Коломойський. Президент цікавився, який паспорт/паспорти в Коломойського?» – задав риторичне запитання Сич. Раніше сам Коломойський, який нині істотно впливає на Зеленського, заявляв, що в нього три громадянства – України, Ізраїлю та Кіпру.

Хто є Фіала та «Dragon»?

Чех Томаш Фіала живе в Україні 20 років. У 2000 році, після роботи в Празі і Варшаві, він повернувся до Києва, і разом з українськими партнерами заснував власну інвестиційну компанію Dragon Capital, де донині є керуючим директором. Контроль над Dragon Capital належить її менеджменту, міноритарним пакетом компанії з 2007 року володіє один з найбільших світових

банків Goldman Sachs. Цікавим є й партнерство зі структурами фінансиста Джорджа Сороса. «У нас не особисто Сорос партнер, а Soros Fund Management. Ми познайомилися в 2014-му, а в 2015-му вони вклали в наш новий фонд Dragon Capital New Ukraine Fund десь третину від усього капіталу. Крім цього фонду у нас ще п’ять подібних фондів з іноземними інвесторами. тобто в підсумку гроші фонду Сороса до всіх наших активів займають до 5%. Так що називати нас «агентами Сороса» – це дуже сильне перебільшення», – каже Фіала.

Фіала – публічний опонент Зеленського. Щойно він зайняв посаду президента, Фіала заявив про негативну реакцію інвесторів на перші його призначення. Але так само послідовно він критикував і попереднього президента Петра Порошенка. Видавничий дім «Медіа-ДК» об’єднує щотижневий журнал НВ і новинний сайт NV.ua, які почали роботу в 2014 році. В березні 2018 року з’явилося і розмовне «Радіо НВ», яке веде мовлення в 40 містах України і належить до однієї із найсерйозніших радіостанцій України. Інвестором видавничого дому Медіа-ДК виступає інвестиційна компанія Dragon Capital Томаша Фіали. Під його управлінням знаходяться активи на суму близько \$1 млрд, крім того, Dragon Capital за час своєї роботи здійснила 50 угод публічних і приватних розміщень акцій майже на \$2 млрд. У «Новое время» Фіала інвестував понад \$10 млн і поки не планує продавати

свій видавничий дім, який називає наразі збитковим. Він планує вийти на беззбитковість упродовж 3-4 років. «Коли ми в 2014-му, відразу після Революції гідності, домовлялися з Віталієм Сичем (головний редактор НВ), то перший бізнес-план припускав, що через три роки ми вийдемо на беззбитковість. Вже пройшло 5 років, і поки ми на неї не вийшли. Але ми активно інвестуємо в цей бізнес, розвиваючи нові напрямки. Це вже велика компанія – 150 чоловік. Результати хороші і за охопленням, і за якістю контенту. Ми продовжуємо цю тему підтримувати», – заявив Фіала в інтерв’ю «Лізі».

Однак пан Фіала не розглядає свої медіа виключно як бізнес: «Якби ми дивилися на НВ чисто як на бізнес, то ми б його не робили, тому що 20% рентабельності там немає. З іншого боку, ми стежимо за фінансовими результатами, у менеджменту є чітка мотивація і бажання максимізувати доходи і вийти на прибутковість у доступному для огляду майбутньому».

Фіала не бачить перспективи у телебаченні і спростував інформацію про наміри придбати 24 канал. «Ми не вели переговори з 24-м каналом. Ми телебачення аналізували, але вирішили не інвестувати в нього з різних причин. Ми вважаємо, що телебачення буде падати, у нас надлишок каналів, основна аудиторія у них 60+. Комерційно успішними вони ніколи не будуть і не можуть бути. Ми не бачимо сенсу інвестувати в телебачення», – сказав він.

Бабіш вирушає до Києва

Чеський прем'єр Андрей Бабіш 18 листопада відвідає Україну. Рішення про офіційний візит було ухвалене після зустрічі глави чеського уряду з президентом Мілошом Земаном. «В Україну лечу з міністром промисловості і торгівлі Карелом Гавлічком з економічною місією. Україна, звісно, для нас є дуже важливою», – зазначив Бабіш. Про плани зустрітися з Володимиром Зеленським Андрей Бабіш заявляв ще у вересні 2019 року. Зустріч мала відбутися у межах сесії ООН у Сполучених Штатах. Згодом зустріч двох політиків таки відбулася. Тоді співрозмовники висловили зацікавленість в активізації політичного діалогу між двома країнами. Зеленський запросив главу уряду Чехії відвідати Україну з візитом. Як зазначається у прес-релізі Економічної палати ЧР, разом з чеською офіційною делегацією до Києва виру-

шить супровідна підприємницька місія, очолювана президентом палати Владіміром Длоугим. В Києві відбудеться двосторонній форум з метою встановлення чи зміцнення контактів між чеськими й українськими підприємцями, дискусія на тему умов підприємництва в Україні тощо. Україна для Чехії займає 20-те місце серед найважливіших закордонних економічних партнерів. У 2017 році була відновлена робота Чесько-української міжурядової комісії з економічної, промислової та науково-технічної співпраці, і засідання комісії має відбутися саме під час візиту Андрея Бабіша до Києва. Чеські експортери сподіваються на співпрацю у сферах авіаційної, оборонної й транспортної промисловості, водного господарства, енергетики й машинобудування.

Вл. інф.

Твіт прем'єра А. Бабіша до Дня Незалежності України, вересень 2019 року.

Ні уряд, ні президент не визнають анексії Криму

Лідер кримськотатарського народу Мустафа Джемільєв вважає, що скандал з буцімто визнанням чеським президентом Мілошом Земаном анексії Криму спровокувала російська таємна служба ФСБ. Росіяни часто вдаються до таких кроків, намагаючись таким чином легалізувати анексію Криму. Втім, Джемільєв підкреслив: Земан міг навіть не знати про присутність представників проросійської організації «Къырым бирлиги» на урочистостях до 101-ої річниці створення Чехословаччини. «ФСБ проштовхують цих людей у різних країнах, нав'язують їх, щоб хоч якось намагалися легалізувати анексію Криму», – пояснив лідер кримських татар. Джемільєв водночас висловив жаль і стурбованість значною присутністю проросійськи налаштованих людей у чеському політикумі.

«Къырым бирлиги» похвалилася візитом до Чехії, де взяла участь в офіційному прийомі і оприлюднила фото з прем'єром Андреем Бабішем. При цьому заявила, що Мілош Земан буцімто визнав Крим «частиною Росії». Українське диппредставництво у Чехії майже одразу висловило протест, чеський посол у Києві Радек Матула був викликаний для пояснень в українське МЗС. Прем'єр-міністр Чехії Андрей Бабіш згодом відмежувався від прокремлівської активістки Таміли Німетуллаєвої, з якою фотографувався. В інтерв'ю чеському виданню Deník Babiš сказав, що часто фотографується з людьми, які просять про спільне фото, і не знав, що офіс президента запросив прокремлівських активістів з окупованого Росією Криму на святкування 28 жовтня. Фото з офіційного прийняття

в Празі широко використовувалися в російських ЗМІ для створення враження про те, ніби Чехія офіційно визнає приєднання Криму до Росії. «Я абсолютно не знав, кого президентський протокол запросив на подію і чому. Я не хочу їм радити, але я особисто не запрошував би їх на святкування державного свята», – заявив чеський прем'єр, який вже у середині листопада має відвідати Україну. Увечері 31 жовтня речник президента Чехії Іржі Овчачек заявив ЧТК, що Мілош Земан продовжує вважати анексію Криму незаконною, хоча напередодні відповідав неоднозначно: «Люди мають різні думки. Я пережив 1980-ті, коли нас змушували мати одну думку. Я не хочу цього часу назад».

єп

Будапешт наполягає на своєму, але послунав НАТО

Угорщина розблокувала спільну заяву послів країн НАТО щодо України після того, як в текст документа внесли угорські поправки. За словами міністра закордонних справ Угорщини Петера Сіярто, пропозиції Будапешта були прийняті «в останню хвилину» увечері 31 жовтня. «У кінцевому підсумку наші пропозиції були прийняті до уваги, так що тепер у спільній декларації висловлюється тверда підтримка угорської громади, яку позбавили прав», – сказав Сіярто. За словами голови МЗС Угорщини, в спільній заяві представників країн НАТО звучить заклик до України дотримуватися міжнародних правил і стандартів. Згідно з текстом заяви, послы країн НАТО закликають Україну

повністю виконати рекомендації Венеціанської комісії щодо закону про освіту, проти якого виступає Угорщина. У Києві наприкінці жовтня відбувалося засідання комісії Україна-НАТО. У спільній заяві комісії міститься вітання мирним ініціативам Києва у східній частині України, відведення військ, засудження анексії Криму, оцінено внесок України у спільні операції Альянсу. Та несподівано 30 жовтня, у день візиту до Будапешта російського лідера Владіміра Путіна, Угорщина заблокувала спільну заяву НАТО щодо України через «невиконання Києвом вимог Будапешта щодо угорської меншини Закарпатської області» і згодом відмовилась від такого кроку.

У 2017 році в Україні набув чинності закон про освіту, який посилює українську мову в освітньому процесі. Офіційний Будапешт розцінив зміни щодо мови освітнього процесу як порушення гуманітарних прав угорців, які проживають на території України. Угорщина блокувала зустрічі на рівні міністрів Україна-НАТО та звернулася до Альянсу з проханням припинити допомогу Києву «через провал реформ». Венеціанська комісія рекомендувала Україні продовжити перехідний період освітньої реформи до 2023 року і не поширювати спірну норму на приватні школи.

ліга

Розведення, відступ чи шлях до капітуляції?

Майже всі добровольці-ветерани, які перебували у на лінії розведення у місті Золотому Попаснянського району на Луганщині, станом на 31 жовтня вже поїхали звідти. У населеному пункті в зоні розведення військ залишилися лише 10 неозброєних людей, заявив заступник голови Національної поліції Вадим Троян. Зброю вони вивезли раніше у супроводі поліції. «Ці волонтери і є ветерани, зараз вони допомагають місцевим мешканцям: наприклад, замовляють волонтерську потребу для цих населених пунктів, роздають її. Зараз вони роблять волонтерську справу», – пояснив Троян, і додав, що «військові виконують свої завдання, а Нацполіція – свої». Розведення військ у Золотому запланували здійснити протягом 30 днів від старту – 29 жовтня.

26 жовтня президент Володимир Зеленський приїхав у селище Золоте до добровольців та ветеранів, які протестували там проти відведення українських військ. Розмова відбулася на підвищених тонах, Зеленський вимагав прибрати зброю, а добровольці пояснювали, що вважають розведення кроком до капітуляції України перед РФ. Розмова, де Зеленський весь час нагадував про свій президентський статус, що він «не лох» і що йому «уже 42» викликала значний резонанс у суспільстві. Розведення військ на 1 км у тил усе-таки відбулося, крім Золотого, також раніше біля Станиці Луганської, де відновлюється міст через річку Сіверський Донець у ОРДЛО (тзв «лнр»). Було заплановане також біля села Петрівське на Донеччині, але для роз-

ведення Київ вимагав мінімум 7 днів тиші, тобто відсутності обстрілів. Однак обстріли з боку незаконних формувань та російських військ відбулися і 30 жовтня, тому дату розведення перенесли.

Відведення сил біля Петрівського – це одна з умов проведення зустрічі лідерів «нормандської четвірки» – України, Німеччини, Франції та Росії, кажуть в українському МЗС. Коли саме можуть відбутися перемовини – невідомо. Із датою поки визначитися не вдається. Процес затягує Росія, заявив міністр закордонних справ Вадим Пристайко. Чимало противників розведення вважають це одностороннім відступом українських військ із вигідних, облаштованих позицій і кроком до капітуляції.

5 канал

Розмитнення «євроблях»: пропозиції правлячих

У «Службі народу» запропонували нові правила розмитнення «євроблях». У партії пропонують прибрати транспортні засоби з переліку підакцизних товарів з 2021 року, а протягом 180 календарних днів із дня набрання новим законом чинності – не враховувати віковий коефіцієнт у формулі. Для транспортних засобів, старше 30 років, і антикваріату пропонується

скасувати вимогу щодо екологічних норм при ввезенні. 20 вересня президент Володимир Зеленський підписав закон про відтермінування на три місяці штрафів за нерозмитнені «євробляхи». Спочатку «пільговий період» для розмитнення авто на єврономерах становив 90 днів, але потім Верховна Рада продовжила його до 360. На початку жовтня

власники автомобілів на єврономерах вийшли на мітинг під Верховну Раду зі списком вимог. Серед цих вимог – прийняття їх власного закону про розмитнення і відставка голови митної служби Максима Нефьодова. Кабмін «щоб уникнути конфліктів» доручив поліції не штрафувати «євробляхерів» до кінця року.

Економічна правда

Власники паїв вимагають відкрити ринок землі

«Моє майно – моя справа» – під таким гаслом власники земельних паїв вимагають скасувати мораторій на продаж землі. Акція, яка 1 листопада зібрала власників земельних паїв з різних регіонів України, пройшла на підтримку законопроекту, що передбачає запуск в Україні вільного обігу землі до 1 жовтня 2020 року. Близько тисячі власників земельних ділянок сільськогосподарського призначення вийшли мітингувати під Офіс Президента України. «Я вже не в тому віці й не в тих силах, щоб обробляти землю самотужки, й щоб якось заробити, маю здавати її в оренду, однак тих грошей, що отримую раз на рік, ледве вистачає на місяць життя. Сподіваюсь, що коли відкриється ринок землі, вартість моїх паїв зросте і я зможу їх продати», – розповідає Віктор Дорогань, учасник акції з Полтавщини.

Обурюються мітингарі й через ідею проведення в Україні земельного референдуму. «Чому «тьотя» на підборах, яка працює в офісі, а поле бачить виключно з вікна свого авто, коли їде за місто, отримує право дозволяти чи забороняти мені розпоряджатися моєю власністю?!», – гнівається Надія

з Чернігівщини. На переконання Дмитра Ливча, голови громадської організації «Асоціація вільних землевласників», питання скасування земельного мораторію набуло неабиякої гостроти. «Ймовірно 25 років тому рішення поділити землю колгоспів між їхніми членами було єдиним правильним, однак час сплив. Відбулася зміна поколінь, й сьогодні ми маємо ситуацію, коли землю володіють одні, а обробляють її інші. Відтак землевласники закуті не завжди прийнятними умовами орендарів та низькою вартістю оренди», – підсумував він.

В Україні триває активна підготовка до зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. 18 жовтня профільний комітет Верховної Ради рекомендував парламенту прийняти за основу альтернативний законопроект №2178-10, який дає можливість купувати землю в українських фізичних та юридичних осіб, територіальних громад та держави. Законопроект передбачено переважне право орендаря на купівлю земельної ділянки. Концентрація землі у власності визначена на рівні 15% області та 0,5% країни. Також він

встановлює перехідний період для участі іноземців в придбанні землі сільськогосподарського призначення та передбачає запобігання концентрації земельних ділянок на рівні громад. Щороку ринок землі може приносити в бюджет України від \$700 млн до \$1,5 млрд як за рахунок продажу, так і за рахунок оренди землі. Уряд запустив інформаційний ресурс, який дає відповіді на актуальні питання із земельної реформи в Україні й відкриття ринку землі.

Власники земельних паїв виступають за скасування мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення.

Як живуть українці у Нідерландах?

ТЕКСТ: Володимир МОРОЗ

Країною, де люди зазвичай мало знають про Україну і часто думають, що це те ж саме, що й Росія, є Нідерланди. Щоправда, за 5 останніх років певна зміна таки відбулася і вплинули на це кілька факторів: збиття росіянами рейсу МН17 над Донбасом у липні 2014 року, референдум, на якому обговорювалося питання асоціації України з ЄС, та судова суперечка щодо «скіфського золота», яке під час анексії Криму перебувало на експозиції в голландському музеї.

Останнім часом українська громада у королівстві активізувалася – туди часто їдуть наші письменники, є українські школи і вечірки. Близько 5000 українців проживають у Королівстві Нідерланди, та насправді їх більше, адже не всі стають на консульський облік. Тернополянка Олеся Кравчук живе у цій країні четвертий рік й розповідає, що після трагічної загибелі майже трьох сотень пасажирів малайзійського літака, третина з яких була громадянами Нідерландів, голландці краще усвідомлюють події в Україні, знають про

анексію Криму. «Зараз у всіх на вустах історія з кримськими цінностями. Та в новинах про російсько-українську війну говорять небагато. Голландці не розуміють причин війни, бо вважають, що Україна і Росія – одне ціле. Про той референдум теж не говорять давно вже. Якщо говорити про відсоток, який був проти, то від загальної кількості громадян це дуже мало. Багато українців, які мають голландський паспорт, не йшли, бо хотіли провалити явку. Але це їм не вдалося. Референдум стосувався не України. Партія, яка організувала це, визнала, що виступала проти Євросоюзу. А Україна потрапила під роздачу, як це часто буває. Більшість не знала, за що голосують і навіщо. Їм сказали, що Євросоюзу не потрібна ще одна бідна країна. За цим референдумом не можна визначити думку усіх голландців щодо України. Питання в тому, чи вони самі себе ще бачать у Європі», – вважає Олеся. Культурне життя українців має тут хороший рівень. «До війни цього не було – вона згуртувала українців, – додає вона. – Наші люди почали збирати ко-

шти, речі. Активізувалися організації, які існували, виникли нові об'єднання, приходять зацікавлені. Відбувся українсько-польський літературний фестиваль за участю Оксани Забужко, Андрія Куркова, Андрія Любки та Вікторії Амеліної. Можна було придбати книги українських письменників, видані англійською та нідерландською. Приміром, голландською вийшла книжка Куркова «Щоденник Майдану». Також є ініціативи у менших містах. У містечку Нордвейк, де я живу, є літературний клуб, де читаємо українські книжки. Стараємося збиратися щомісяця, говоримо не тільки про літературу, а й про сучасне життя. Приходять як україномовні українці, так і російськомовні. У Голландії є українські недільні школи. В одній зі шкіл української навчають голландців. Українська громада періодично проводить мітинги біля російського посольства у Гаазі. Проходимо містом, люди нас бачать, дізнаються про проблеми. Спільно з турками проводили мітинги на підтримку кримських татар. В Роттердамі похований Євген Коновалець. На

Улюблена Голландія

ТЕКСТ: Аїда БОЛІВАР

При слові «Голландія» у багатьох людей приходять на думку трохи стереотипні образи, на кшталт певних «червоних» кварталів, грибочків-галюциногенів або, в найкращому варіанті, тюльпанів чи вітряків.

Можливо, Амстердам власною неоднозначною популярністю трохи затулює інші фантастичні міста королівства Нідерландів. Тому я пропоную побачити цю країну під іншим кутом. Почати прямо з прильоту в аеропорт «Схіпхол» та, якщо є можливість, вирушити не на потяг до Амстердама, а побути пару годин в прилеглому містечку Хофддорп. Спокійна локація з безтурботними вуличними зайчатами, різноманітними квітучими садками біля тендітних будиночків, кожен з яких відрізняється від іншого особливим дизайном. Надзвичайно

привітні місцеві мешканці радіють кожному, хто завітав до них не в якості транзитного пасажиря, бажаного якимось витратити години між рейсами, а тому, хто захотів побачити їхнє старовинне місто, познайомитися з родзинкою «Чоловічок з Хофддорпа» та побачити чудову центральну площу. Такі голландські краєвиди безперечно надихнуть поїхати не до Амстердаму, а до Гааги.

Гаага є найважливішим містом Голландії. Тому, що саме тут – резиденція керівництва країни та місце замешкання королівського двору, а також розташовані Міжнародний трибунал, Міжнародний суд ООН та багато інших світових юридичних інститутів. Тут є феноменальний музей «Мауріціус», в якому можна побачити світові шедеври живопису. Такі, наприклад, як «Дівчина з перлиною сережкою»

чи «Щиглик». В Гаазі сучасні будівлі типу «хай-тек», котрі вражають архітекторськими несподіванками, фантастично вписані в природний пейзаж й гармонійно поєднані зі старовинними палацами. Звідси широко розгалужена трамвайна лінія швидко перенесе вас в інші незабутні місця Південної Голландії, такі як Делфт чи Утрехт. Поїздка принесе комфортне задоволення. Позаяк трамвай рухається через зелені ліси та різноманітні водні ансамблі.

Протягом півгодини можна побачити Делфт. Він був резиденцією Вільгельма Оранського та першою столицею Нідерландів. Тут знаходиться усипальниця всіх голландських монархів. Бо після вбивства у 1584 році короля Вільгельма у Новій Церкві Делфта ховають всіх коронованих голландських осіб. Окрім того, місто відомо своїм

Його могилі відбуваються поминальні служби. Кілька разів на рік є українські вечірки. Приміром, на Купала, до Дня Незалежності. Для цього резервують кафе чи клуб. Тоді ж громада збирає гроші на благодійність. Приїжджав тернопільський гурт Tik Tu і мені це було дуже приємно. Сюди часто приїжджає DJ Lesyk Omodada з Тернополя. Адаптуватися у цій країні більшості важко: ми з голландцями різні, вважає Олесья. Вони більш закриті, тому дуже важко зав'язати дружні стосунки. З іншого боку, вони дуже люблять поговорити у магазинах, громадському транспорті. Голландці – індивідуалісти. І хоча всі розмовляють англійською, коли ти говориш їхньою мовою, вони відкриваються більше. Люди, які звикли до життя у Нідерландах, після повернення в Україну часто кажуть, що деякі українські звички видаються їм дивними. До іноземців голландці ставляться дуже рівно – не дуже зацікавлено, але й не дуже проти. У них мало знань про українців. Однак після їхнього референдуму інформації побільшало. Вони чують, що це дві різні країни. Чим переважно займаються українці Нідерландів? «Знаю як тих, хто прибирає, так і тих, хто працює у Міністерствах на високих посадах. Усе залежить від того, яку планку собі поставиш, яку освіту маєш, наскільки добре знаєш мову... Знаю випадки, коли

людина багато років працює тут, має квартиру в Україні, вкладає в неї гроші і каже, що повернеться. При цьому говорить багато негативу про голландців. Тоді навіть серед них жити?» – задається риторичним питанням тернополянка.

Вікторія Кобленко приїхала до Голландії в дитинстві. Вона – актриса і, напевно, найвідоміша українка країни. Вона була дуже активною під час референдуму, виступала на різних ток-шоу. Українська громада намагається доносити до голландців думку, що Україна – не Росія. Мовне питання голландцям особливо важко розтлумачити. Вони не розуміють, чому українці розмовляють російською, як російськомовний українець може бути патріотом України.

У нідерландській кухні дуже багато запозичень, зокрема з Індонезії, яка довгий час була їхньою колонією. Вважається голландським гороховий суп із м'ясом і ковбасою – ертесуп. Голландці люблять їсти цей суп узимку. Він густий та поживний. Часто суп готують на святкову вечерю 5 грудня – день Синтеркласа (щось типу нашого Миколая). Ертесуп дещо схожий на нашу горохову кашу, до якої додали кілька видів м'яса та овочі. Інша страва – стампот: варять картоплю з морквою і цибулею, а потім переминають у пюре і подають з ковбасою. Або ж картопляне пюре із зеленню. До пива готують густий

Українська громада у Голландії під час просвітницької акції.

гуляш, з якого роблять кульки, викачують їх у сухарях та обсмажують у фритюрі. Їх їдять із гірчицею. Люблять оселедець, хоча це не щоденна їжа. Мінімальна зарплата осіб більше 23 років – 1537 євро без податків. Вони — у межах 36-52% від зарплати. Оренда житла залежить від міста. У середньому по країні це 750 євро за одно-дво спальну квартиру. Та в Амстердамі ціни зашкалюють: там 700 євро коштує оренда кімнати у трикімнатній квартирі. Та приїхати сюди не так дорого, скажімо, квиток на автобус Варшава – Ейндховен може коштувати навіть 9 євро. Дорога з Ейндховена до Амстердама обійдеться ще приблизно у 25 євро.

фарфором та іншими виробами прикладного мистецтва. Пройдіться по Делфту, насолодіться його водними каналами та феєричним ботанічним садом, отримайте справжнє задоволення від мандрів!

Після цього можна знову сісти у трамвай та поїхати в протилежний бік, проїжджаючи центр міста Гааги до самого моря й вийти у місті Схевенінген. Це справжня Голландська Перлина. Я була тут в різні сезони та хочу сказати, що навіть взимку Північне Море вражає. Варто прогулятися його берегом, побачити оригінальні пляжні скульптури Схевенінгену, зустріти захід або схід сонця... Взагалі, прогулянка береговою лінією Схевенінгену дарує неймовірне естетичне задоволення. Недаремно людству відомі понад 10 живописних шедеврів, на полотнах яких зображені місцеві краєвиди.

Окремо хочу підкреслити надзвичайно вишукану й неймовірно смачну місцеву кухню. Особливо вона сподобається шанувальникам морепродуктів. Різноманітні мушлі, устриці, мідії, креветки, краби – все це приготують

Авторка у Голландії

навіть в пересічному ресторанчику не гірше, ніж у Мішленівському, а чудове місцеве вино зробить трапезу незабутньою.

Відвідини столиці Південної Голландії – Гааги та містечок, що входять в цю конгломерацію, зробить відпочинок особливим, насиченим красою, сучасністю та елегантною старовиною, незайманою природою, про яку турботливо піклуються голландські мешканці. Гадаю, в ці казкові місцини неможливо не закохатись.

У місті Делфт

Марина Гримич Клавка

Дія відбувається у Спільці письменників України і в київському письменницькому будинку РОЛІТ у 1947 році, коли відбувся сумнозвісний Пленум, відомий в історії розгромом української

літератури, зокрема паплюженням Юрія Яновського та Максима Рильського. Розправою над класиками не обмежилось: українських літераторів – колег по перу, сусідів по дому – нацькували одне на одного, користуючись їхніми амбіціями. Клавка, секретарка Спільки письменників, знає про письменників усе, а драматичні події відбуваються у неї перед очима. Паралельно в її досить одноманітному житті старої дівки відбуваються кардинальні зміни: вона опиняється в центрі любовного трикутника – між відповідальним працівником ЦК КП(б) У і молодим письменником, який щойно повернувся з фронту. Літературне життя 1940-х, повоєнний Київ, Євбаз, комунальна квартира — це те тло, на якому розгортається динамічний сюжет. В-во: «Нора-Друк». Рік: 2019. К-сть сторінок: 336. Ціна в інтернет-крамниці видавництва: 140 грн.

Богдан Логвиненко Ukrainer. Країна зсередини.

Це книга за мотивами першого кола масштабної експедиції Україною у межах однойменного проекту. Тривала вона чимало – з літа 2016 до зими 2018 року.

У книзі зібрані найяскравіші моменти з мандрівок усіма історичними регіонами – від Волині до Таврії, від Слобожанщини до Поділля. Тут надихає усе – вражаючі фото справжньої і автентичної України, історії людей та місць. Сторінки арт-буку зворушують і мотивують, показуючи місцями таку особливу, але таку цілісну і єдину Україну. Ініціював видання відомий мандрівник Богдан Логвиненко. В-во «Старого Лева», рік: 2019, к-сть стор.: 312. Ціна: 400 грн.

Євгенія Подобна Дівчата зрізають коси

Книга «Дівчата зрізають коси» – це спогади 25 жінок-воєнок, які брали участь в російсько-українській війні у складі Збройних сил України та добровольчих підрозділів у 2014-2018

роках як стрілки, кулеметниці, медики, мінометниці, снайперки та ін. У спогадах йдеться про бойові операції різних років на Луганщині та Донеччині, про звільнення українських міст та сіл від окупантів, спогади про побратимів, місцевих мешканців, воєнний побут, а також роздуми про становище жінки в українському війську в різні періоди війни. Розповіді доповнені фотографіями із зони бойових дій. Історії було записано з листопада 2017 до липня 2018 року воєнною кореспонденткою Євгенією Подобною. Збірник спогадів підготовлено в рамках проекту Українського інституту національної пам'яті «Усна історія АТО». Книгу можна отримати безкоштовно, звернувшись до Українського інституту національної пам'яті з листом на ім'я Голови. Завантажити електронне видання можна на інтернет-сторінках інституту або ж на Google Play.

Кость Москалець Зірка на ім'я Марія. Вибрана проза

Це особлива магія – і поезія, і проза Москальця. Ця книга дуже концентрована – у вибране ввійшли прозові твори автора та щоденник «Келія Чайної Троянди». Ці тексти – про справжність, яку

важко у собі знайти, але легко розгубити. Вони – доказ того, наскільки міцно переплетені між собою природа та людина і як важливо шукати це проростання у собі. У прозі Москальця самотність – не тягар, а можливість бачити і відчувати світ по-іншому. Розгортає – і відчуваєте запах дощу, смак яблука і світлий спокій, який попереду. Обережно, бо прочитавши тексти Москальця навіть раз, ви можете більше не бачити світ так, як раніше. В-во «Старого Лева», рік: 2019, к-сть стор.: 368. Ціна: 120 грн.

Андрій Любка У пошуках варварів

Любка завжди пише про Балкани по-особливому. Якщо хочете закохатися у ці країни або ж у подорожі загалом – читайте книги і перекладайте автора. Повна назва нової книги

– «У пошуках варварів. Подорож до країв, де починаються й не закінчуються Балкани». Це – нон-фікшн: есей, який стає репортажем. Тут не лише про історичні розколи між балканськими народами, які потрібно розуміти, а й реальний досвід подорожей місцями, про які українці поки знають так мало. Чому серби не люблять хорватів, а словенці не вважають себе балканцями, як Дунай не лише ділить, а й сполучає Європу, де й коли македонські даїшники видурюють хабарі, в яку дівчину з Бухареста автор міг би закохатися, скільки можна випити ракії в Сараєві й узо в грецькій таверні – про це та інше Любка розповідає інколи з гумором, а інколи й по-науковому ретельно, долає кордони і ставить під сумнів стереотипи, знайомиться й свариться, шукає нічліг і вдає із себе словака – одне слово, робить усе, що й треба робити, шукаючи варварів. Життєвські розповіді, які справді затягують у себе, показують читачам сучасні Балкани зсередини. Ця книга для Любки ювілейна – десята. В-во: «Меридіан Черновіці». Рік: 2019, к-сть стор.: 384. Ціна уакабоо: 190 грн.

Галина Вдовиченко Найважливіше – наприкінці

Роман Галини Вдовиченко – про те, чому прощати, розуміти і приймати – важливо. Між чоловіком і жінкою усе – війна, перемир'я, сподівання, віра та розчарування. За їхніми плечима – 35 іноді

справді складних років і вже дорослі діти. Книга навчить не дозволити дрібницям зіпсувати усе, цінувати себе, близьких і триматися за кожну мить швидкого і непередбачуваного життя. В-во «Старого Лева», рік: 2019, к-сть стор.: 336. Ціна: 120 грн.

Ірена Карпа Добрі новини з Аральського моря

Карпа повернула – завжди справжня, емоційна і непередбачувана. Ця книга писалася три роки, і уся вона наскрізь із реальних історій реальних жінок. Життя як воно є, зі всіма своїми інтри-

гами та неочікуваними поворотами. Чотирьох героїнь об'єднає українське походження, секрети з минулого та потужне бажання розпочати усе спочатку. Тільки хороших чи тільки поганих жінок тут немає, в усіх них читачки зможуть знайти себе. «Хтось буде бісити, хтось смішити, хтось змусить плакати. Бо в книзі є все: фешн, секс, стиль життя, зрада, втеча, пошук себе, вбивство, інтрига, смак вина і багато-багато Парижа. Хтось їздить на Астон Мартині, а хтось краде монетки, залишені офіціантові на чай. В певний момент долі цих моїх жінок переплітаються, і так — не читайте кінець відразу, щоб не спойлити, хто вбивця. Я люблю їх всіх. У кожній із них є часточка мене. І часточка вас. Тому сміливо пірнайте», – каже Ірена Карпа. До написання роману Ірену надихнув переїзд до Парижу кілька років тому. В-во «#Книголав», рік: 2019, к-сть стор.: 592. Ціна уакабоо: 300 грн.

Марічка Паплаускайте Бог дивовижних людей та інших грішників

Усі люди із цих історій – не святі. Вони роблять помилки – іноді фатальні. Однак усі ці історії справжні – і це викликає різні емоції, але ніколи не байдужість. Тут пастор, який рятує залежних від

вулиць і наркотиків дітей у Маріуполі. Тут і науковець, який попав у руки до проросійських бойовиків. Тут навіть християнин, засуджений довіку за вбивства та зґвалтування. Це – художній репортаж із відвертих свідчень людей, котрі говорять про Бога, не ховаючи справжніх себе. В-во: «Човен», рік: 2019, к-сть стор.: 2016, ціна уакабоо: 200 грн.

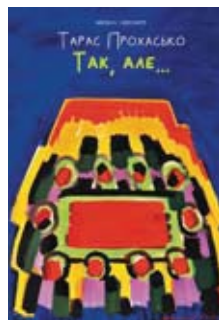
Василь Голобородько Яблуко добрих вістей

Голобородько, якого ми не знаємо. Василь Голобородько (нар. 1945) – один із найвідоміших українських поетів ХХ століття, чіль-

ний представник Київської школи поетів. До збірки увійшли вибрані вірші майже з усіх його поетичних збірок. Попри радянську цензуру й гоніння, поет зумів залишитися нонконформістом. Свого часу у Белграді вийшла антологія світової поезії ХХ ст. з промовистою назвою: «Від бенгальця Рабіндраната Тагора до українця Василя Голобородька». А 1966 року Голобородько написав пророчого вірша, який починався так: «Викрали моє ім'я...» І ось у 2016 році в нього таки викрали ім'я, назвавши ним головного героя розважального серіалу «Слуга народу»... Проте, як свідчить історія, Поет теж має шанс на перемогу. Але, мабуть, тільки після земного життя... Однак необхідно знати справжнього власника імені. В-во: «А-ба-ба-га-ла-ма-га», рік: 2019, к-сть стор.: 352. Ціна: 110 грн.

Тарас Прохасько Так, але...

Якщо ви бодай раз читали прозу Тараса Прохаська, то ніколи не сплутаєте її з жодною іншою. Прохасько пише про прості та абсолютно звичні речі, які нас оточують, шар за шаром надаючи

їм особливого змісту. Зрештою, найперше згадуємо саме роман «Непрості». Ця книга здійняла чимало хвиль у світі сучасної класики. «Так, але...» – не роман, а серія есеїв, чи, радше, шкідців. Збірка стала продовженням легендарної «Бо такЄ», яку Прохасько написав у 2010 році. Усі ці тексти про важливе – те, що було, що є і невідомо скільки ще буде. Тут багато деталей, які можемо бачити, проводячи очима по кімнаті. Таке ж з історіями – у новій книзі автора кожен може пережити «свою». В-во: «Меридіан Черновіц». Рік: 2019. К-сть стор.: 152. Ілюстраторка: Олена Придувалова. Ціна уакабоо: 175 грн.

Артем Чапай Дивні люди

Дивні люди – навколо нас, ми й самі почасти – дивні люди. Треба розуміти відразу – це не фантастика, швидше – трагікомедія. Сюжет такий: українські вчені відтворили за ДНК неан-

дертальця. Він виростає в секретному інституті, замаскованому під гаражний кооператив, і лише після досягнення повноліття виходить у великий світ. Через брак життєвого досвіду та особливості мислення український неандерталець постійно втрапляє у дивні ситуації – а на тутешніх сапієнів дивиться поглядом дещо наївного стороннього. Втім, поступово виявляється: все може бути складніше. І це не фантастика. Це, як з іншого приводу скаже одна з героїнь, «радше трагікомедія». Соціальна адаптація і сприйняття іншості – ті проблеми, які відкривають перед читачем зовсім інші рівні, ніж він спершу міг сподіватися. В-во: «Видавництво 21», рік: 2019, к-сть стор.: 304. Ціна уакабоо: 175 грн.

Дмитро Томчук Тут ключі. Відверті історії українського бізнесмена

Український бізнес – він існує. Ще й як! Звісно, дорога не дуже рівна. Але той, хто знає, де пригальмувати, а де пришвидшитись – неодмінно досягне успіху. Український бізнес формувався

у жорстких умовах: на місці старих економічних зв'язків стрімко виникали нові. Школа українського бізнесу – унікальна, хоча й часто насправді безжална. Інвестор Дмитро Томчук ділиться власними спостереженнями, які він накопичив протягом десяти років підприємництва – від 90-х до сьогодні. Хочете змусити гроші працювати на вас? Що ж, ви на правильному шляху. В-во: «Наш Формат», рік: 2019, к-сть стор.: 384. Ціна: 175 грн.

Празька химера

Уривок з книги Євгенії Кононенко

Євгенія Кононенко не перше десятиліття скидає на читачів з високої літературної вежі інтелектуально-розважальні бомби: новели, оповідання, есеї, повісті, романи, культурологічні розвідки й критичні статті. Елегантна іронія оповіді, несподіваний поворот сюжету, мов детонатор з годинниковим механізмом, відкриває таємні думки, страхи й почуття персонажів. І читачів, оголюючи людське єство, неписані табу, ритуали й забобони. Збірка короткої прози «Празька химера» — це історії психологічної химерної реальності, якої не існує, хоч вона так само жива, мов віра в любов і диво, або пошуки того найважливішого, без чого життя втрачає сенс. Жага пізнання таємного і нерозгаданого, як стосунки між чоловіком і жінкою, кризь двері замкненої кімнати, яку створив експериментатор із почуттям справді чорного гумору. В-во: «Видавництво Анетти Антоненко», рік: 2019, к-сть стор.: 224. Ціна: 152 грн.

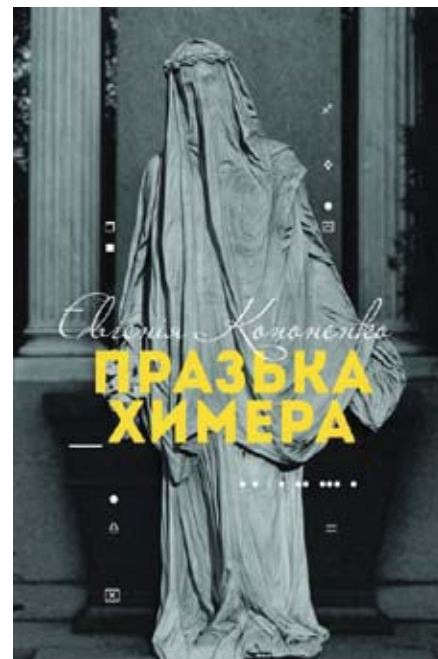
Rooms of my own

Три-Же цієї книги: ЖИТТЯ, ЖИТЛО, ЖІНКА. Життя не в широкому, філософському, метафізичному сенсі: я живу, я існую, я жива, я не мертва. А у вужчому: я живу в трикімнатній квартирі. Або живу у власному домі. У світі є безліч безхатченків, і вони також живуть. Про таких не кажуть: не живе. Про них кажуть: ніде не живе. Життя минає в житлі: в українській мові слова *жити* та *житло* одного кореня. Є українське слово *мешкати*, а мешкають у *мешканні*, в *помешканні*. Різні мови мають різні дієслова для позначення смислу *жити* *десь*. І різні мови мають різні іменники, щоб назвати місця постійного або тимчасового проживання: *житло*, *обитель*, *готель*, *дім*, *квартира*. Цікаво порівнювати відтінки смислів цих слів у різних мовах:

- латинські *vivere, habitare* та *habitation, domicilium*;
- французькі *vivre, habiter* та *habitation, logis, demeure*;
- англійські *to live, to dwell, to reside* та *dwelling, habitation*;
- чеські *bydlet, žít, přebývat* та *bydlení, obydlí, byt*.

За нюансами смислів стоїть життя. У французькій, як і в багатьох інших романських мовах, дієслово *demeurer*, себто *мешкати*, має водночас значення *залишатися*. Мандрував, а потім залишився жити. Пішов у прийоми. Чи пішла? Третя Ж — це жінка. За традицією чоловік має побудувати дім і привести туди жінку, яка створить затишок. Сама жінка в домі — це або вдова, або ж її чоловік завжди у мандрах. Або відьма на краю села. Але так було раніше. Тепер повно жінок живуть самі, і самі добули собі житло, в якому живуть. То що краще: піти в дім до чоловіка чи мати власний дім, куди приведеш чоловіка? Наявність або відсутність власного житла радикально визначає те, яким буде життя жінки. Житло є основоположним у цій книжці оповідань. Тривалий час ми жили у світі, де житло дуже важко конвертувалося в гроші і тому було чи не абсолютно цінністю. Той світ і досі тяжіє над нами. Хоча в усьому світі житло є чи не найважливішим атрибутом життя. Рідна домівка оспівується і прославляється. Але іноді її ненавидять. А ще буває, коли тимчасове житло, де минуло всього кілька днів життя, стає незабутнім, і головною мрією життя є прагнення повернутися туди. Кажуть, кохання найсильніше понад усе на світі. В цьому химерному світі житло викликає кохання на бій. І невідомо, чия перемога.

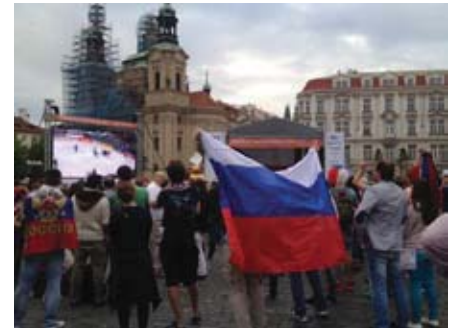
Євгенія Кононенко

Після закінчення симпозіуму «Празькі голоси у світовому хорі» його учасникам дозволили ще на день залишитися в готелі. Зворотний квиток з Праги до Києва у Марічки був на дату за кілька днів, і вона й уявлення не мала, де саме перебуде ці дні. І досі не знаючи, куди перебереться завтра вранці, пішла блукати неймовірним містом, яке ненавидів Франц Кафка і обожнював Ярослав Сайферт.

Єврей Кафка писав німецькою, його ім'я має світову славу, чим він підсилює славу Праги, і йому в Празі поставили два химерних пам'ятники, біля яких неодмінно фотографуються туристи. Чех Сайферт складав свої поезії чеською, освідчувався Празі в коханні, не лякаючи світ її химерами, але за межами Чехії, дарма що він, на відміну від Кафки, нобелівський лауреат, його творчість знають лише богемисти. Або вже дуже обізнані шанувальники поезії. Марічка — з когорти других. У час Перебудови в гостях у своєї двоюрідної сестри Маші вона купила в Москві, в книгарні на тодішньому Калінінському проспекті, збірку перекладів віршів Сайферта, які дуже полюбила. Його поезія, хоча й переважно вкрай сумна, ніколи не безнадійна. Сайферт вірить у людину, а Кафка — ні. Але саме з депресивного Кафки зробили той празький інтелектуальний товар, який продається, і продається дуже добре.

І з празьких химер — свій успішний товар, що також обговорювалося на симпозіумі. Про будь-яке старовинне місто Європи існує багато містичних наративів. Про Прагу таких дуже багато. І той-таки Сайферт, дарма що то, мабуть, був зовсім не його жанр, написав оповіданнячко, як йому відчиняла браму бабуся, вставши для того з труни. На

Героїня книги побачила у Празі «юрмища пострадянських росіян». Мабуть, воно так є й насправді...!

симпозіумі йшлося, зокрема, й про те, що сучасні чеські митці продовжують експлуатувати загальновідомі метафори загадок буття. В тексті про Прагу неодмінно є або старовинні книжки, які ховають істину, а самі ховаються бозна-де. Знайдеш таку книгу – знайдеш істину. Або загадкові вузесенькі провулки між великими будинками, які от були, а наступного дня їх вже не відшукати. Або старі помешкання, де неодмінно є такі двері, за якими ховається потойбічне. Ці художні прийоми, попри свою заявленість, завжди працюють, створюючи необхідний ефект легкого хорору. Тоді ще Марічка не знала, що її прагнення пізнати Прагу якнайкраще згодом змусить її пізнати одну з таких метафор ціною власного досвіду. У перервах між засіданнями були й екскурсії по Празі. Тож Марічка вже побачила і Костел Святого Віта у Градчанах, і Старонову синагогу. А на Карловому мосту було настільки багато туристів, що шарм неймовірно гарного місця безповоротно губився. Відвідувачі штовхалися ліктями, щоб наблизитися до тої чи іншої скульптури, інакше шляху не прокладеш. Усі чули, що в Празі є Карлів міст. І ось усі вони тут, щоб потім сказати: «Я там був». А екскурсоводи вимахували яскравими прапорцями на довжелезному держакі, щоб не розгубити свою групу. Справжнє знайомство з містом відбувається не тоді, коли тебе возить екскурсійний автобус, а екскурсовод завчено торохкотить дещо розширену інформацію з Інтернету, а тоді, коли ходиш по місту пішки. Коли йдеш на поклик побаченого провулка, підворіття, сходів. Коли стоїш стільки, скільки тобі стоїть, закинувши голову, вивчаючи химерну скульптуру на соборі чи на світському будинку, й ніхто тебе не підганяє. Коли шукаєш у чужому незнайомому місті те місце, в якому раптом особливо гостро відчуєш повноту буття. Прага п'янила. Бо лише у стані сп'яніння можна було так безтурботно поставитися до перспективи завтра вранці опинитися в чужому місті без даху над головою. Марічка сама себе називала метафізичним пілігримом, який іде на прощу, але не до храму, хоча, можливо, й до храму, але сакральною метою може стати аж ніяк не культова споруда, а пагорб над містом чи скульптура у сквері. Коли наперед не знаєш своєї сакральної мети. І коли водночас із захопленням від празьких красевидів приходить ірраціональне розчарування, бо, хоча все неймовірно гарне, але то не ті місця, яких шукають метафізичні прочани. Не знайшовши того, чого шукала, Марічка перепитувала в перехожих, де та вулиця чи сквер, про який прочитала

в довіднику і який би мав бути десь тут. Питала англійською чи німецькою. Їй завжди відповідали російською. І то були не чехи старшого покоління, які ще пам'ятали російську від часів соціалізму. То були натуральні росіяни, для кого мова ця була рідною. «А чи є в цьому місті чехи?» – подумала Марічка, походивши по Празі кілька годин. Коли їх возили по місту в автобусі, це не так було відчутно, а тепер вона вже не могла зрозуміти: чи Прага чеське місто, чи російське? Чехів їй вдалося побачити на симпозіумі, принаймні серед його організаторів; учасники – ті з'їхалися з різних країн. На вулицях чеської столиці, здається, чехів взагалі нема. В кав'ярнях і в крамницях за прилавками стоять лише росіяни. У Празі демонтували всі радянські монументи й спорудили пам'ятник жертвам тоталітаризму. А потім пустили до себе юрмища пострадянських росіян. Була вже друга половина дня, закортіло десь поїсти. А от і індійська їдальня самообслуговування. Чудово! Тут Марічка не здавалася: уперто робила вигляд, що не розуміє російської, відповідала лише англійською. Але коли простягла картку, щоб оплатити замовлення, то почувла: – Женщина, у вас українская карточка, ана в майом термінале не праайдъот! Ідіте сніміте деньгі в банкомате здесь рядом! Ваш паднос будет вас ждатель! Марічка вийшла з їдальні. Зняла п'ятсот крон у банкоматі, який справді був поряд. Очевидно, треба було б повернутися до тої їдальні, оплатити своє замовлення і спожити його. Але якась незрозуміла сила штовхнула її до кав'ярні за рогом. Бармен приніс їй капучіно, декілька необхідних слів вимовивши англійською. Індійські страви в їдальні були б доречнішими після тривалої прогулянки, проте Марічка вирішила наразі забути про них, відкинутися на шкіряну спинку диванчика і піднести до губ чашку з білою піною. Напій видався їй нецікаво гірким. Гірчило не лише в роті, а й на душі. Де ж вона ночуватиме наступної ночі? Половина учасників симпозіуму розїхалися вже сьогодні. Інші виїздять завтра, або якщо й лишаться, то напевне знають, де саме. А вона піддалася спокусі празьких химер, впевнена, що празький бог, який допоміг їй потрапити на цей симпозіум, так само посприє, щоб вона перебула тут іще кілька днів. Тож вона впевнено попросила в організаторів квиток на пізніший час. Так, зараз весна, яка чеською іменується гарним словом «яро», *jaro*, Прага зараз така, як у поезіях Вітєслава Незвала і того ж таки Ярослава Сайферта, але в празьких скверах не переночуєш. Тут це й не прийнято, на відміну від скверів паризьких. Треба

було не думати про економію, а бронювати собі готель або шукати якісь інші варіанти, але наперед, не тепер! Марічка згадала про православну церкву святої Катерини в парку за кам'яним парканом, де була сьогодні вранці. Може, піти туди, попроситися на ніч, набрехати, ніби сталося щось непередбачуване? Марічці стало зле. Здається, загубилася п'ятсот крон з банкомата. «Але ось вони. А картку не забула забрати? І картка тут». Марічка глибоко зітхнула. В її теперішньому стані лишалося одне: на кілька хвилин забути про зовнішні обставини, зробити велике зусилля й позбутися підступних спазмів усередині, між грудьми й животом. Марічка заплющила очі, поклала руки на коліна. Зусилля винагородилося. Нещодавно несмачне капучіно набуло незвично приємного смаку. До кав'ярні зайшов чоловік, певне, старий завсідник. Вони з барменом перемовилися кількома привітними чеськими фразами. Чоловік сів за столик біля вікна, бармен приніс йому келих пива. В напівтемному приміщенні кав'ярні порожньо: всі відвідувачі сидять у внутрішньому подвір'ячку, звідки долинає приглушений гомін. От лише одна жінка сидить тут, у напівтемряві, на диванчику навпроти. Жінка підводиться, іде, схоже, до вбиральні. Вони з Марічкою обмінюються поглядами «десь я тебе бачила». Жінка йде, куди йшла, а потім повертається, сповільнює ходу біля столика Марічки. Це двоюрідна сестра Марічки – Маша з Москви, з якою вони не бачилися стільки, скільки нема СРСР. Маша сідає на диванчик поряд з Марічкою й робить бармену знак перенести її недопиту чашку, що той і робить. – ДЄкуї! – викрикує Маша. Двоюрідні сестри якийсь час мовчать, приголомшені неймовірністю своєї зустрічі. Першою заговорила Маша: – Ну, розповідай! Ти тут на екскурсії чи живеш? – А ти?

Маша в Празі живе вже кілька років. Живе сама і дуже рада прийняти в себе «сестрьонку» й подругу отрочества. «Не чекатимемо до завтра, зараз їдемо за твоїми речами й одразу до мене». Маша живе в історичному центрі, тож її гості, які іноді живуть в її помешканні, «убітовані», як кажуть чехи, завжди задоволені. Щоправда, Маша має поїхати з Праги ще до того, як Марічка від'їздить. Але то не страшно: Марічка перебуває в її домі сама, а потім віддасть ключа сусідці Божені поверхом нижче. Маша просить бармена, щоб той порахував «догромади», і хай Марічка сховає свої п'ятсот крон! Жінки виходять з кав'ярні в імлу празьких сутінків. Сідають у трамвай і їдуть до готелю за речами Марічки. Трамвай суне через Влтаву по мосту Легії.

– Карлів міст – там, – каже Маша, звикла, що всі її гості питають про головний празький туристичний об'єкт. Марічка, замість того, щоб розповісти кузині, що побувала на ньому вже кілька разів, вимовляє вголос російські вірші:

*На Карловом мосту ты улыбнешься,
переезжая к жизни еженощно
вагончиками пражского трамвая,
добра не зная, зла не забывая.*

– А, Бродський, — байдуже відгукнулася Маша. – А, до речі, в нас був самвидавський Бродський ще тоді. Двоюрідні сестри в празькому трамваї починають розмову про те, що було «ще тоді». Наразі Марічка заразилася Машиною безцеремонною манерою не зваяти на оточення, мовляв, нехай незручно буде їм.

Мати Маші була молодшою сестрою матері Марічки. Вона вийшла заміж за офіцера Радянської армії, який був ще й генеральським сином, а мати Марічки – за простого радянського інженера з Києва. Сестри народили до нечок мало не одночасно, одна в Києві, друга в Москві, обох дівчат синхронно назвали Маріями. Двоюрідні сестри, коли підросли, дуже любили одна одну, дарма що жили в різних містах. Марічка з мамою, а потім вже й без мами, не раз приїздила до Москви у величезне помешкання на Кутузівському проспекті. Здається, мати Маші налагодила

Євгенія Кононенко — українська письменниця і перекладачка. Народилася в 1959 р. у Києві. Член Національної спілки письменників України та Асоціації українських письменників. Перекладає з французької та англійської мов. Її ж твори перекладали на російську, англійську, французьку, німецьку, хорватську, білоруську мови. Авторка поетичної збірки «Вальс першого снігу» (1997), книги оповідань «Колосальний сюжет» (1998), романів «Імітація» (2001), «Зрада. ZRADA made in Ukraine» (2002), «Жертва забутого майстра» (2007), збірок «Без мужика» (2005), «Новели для нецелованих дівчат» (2006), «Повії теж виходять заміж» (2006), дитячих книг «Інфантазії: за мотивами поезій Клода Руа» (2001), «Неля, яка ходить по стелі» (2008), низки новел, повістей, есеїв. Розлучена, мати двох дорослих дітей.

дуже добрі стосунки зі своїм грізним свекром. «Ти мая хахлушечка», обнімав невістку генерал так часто, що Марічка не могла цього не запам'ятати.

– Хто тобі сказав, що все було аж так добре? – питає кузину Маша. – То були не люди, а монстри! І моя матуся так само!

– Не буду з тобою сперечатися, тобі видніше, – відповіла Марічка.

– От і не сперечайся! Нам виходити! Назад двоюрідні сестри так само їдуть трамваєм і так само гучно розмовляють про минуле.

– До речі, твоя мати ще жива? – питає Маша.

– Померла три роки тому. А батько живий, одружився з іншою жінкою.

– Всяке буває. А мої всі перемерли.

– Коли моя мати померла, я згадувала тебе, але так і не знайшла ваш московський телефон. Він міг змінитися, але я й старого не знайшла. – Я вже була тут три роки тому, — відповіла Маша.

– Що мені робити в тій Москві? Я вирушила сюди відразу після смерті мами.

– То скільки ти вже тут? Як летить час, Господи!

– Скоро сім років. Нам виходити. До мого дому три хвилини пішки.

Після галасливої площі, де зупинився трамвай, жінки вмить опинилися на тихій, можна навіть сказати, німій вулиці, куди не долинає галас великого міста.

Існування таких вулиць – іще одна загадка Праги. Маша відмикає під'їзд ключем, пропускає гостю вперед до холу із янголами на стінах і на стелі.

– В цьому будинку живуть самі чехи, – з гордістю каже Маша в ліфті. – Але чехів справді тут і не помічаєш. Чехи ходять на роботу або сидять вдома.

Або їздять у машинах. На вулицях справді тільки рускіє.

Маша відмикає своє помешкання на останньому поверсі, веде Марічку із передпокою до просторої вітальні. В кімнаті стоять шафи зі статуєтками, на стінах картини. В кутку – фортепіано, на якому теж статуєтки музичної тематики. В кімнаті кілька диванів, два чи три.

– Я тобі можу постелити на котромусь із них, — каже Маша, – але, якщо хочеш, можеш лягти зі мною у спальні.

Пороги – Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 9/2019, рік XXVI-XXVII. Підписано до друку 3 листопада 2019 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Сергій Блавацький, Дмитро Лиховий, Петро Заручник, Аїда Болівар, Володимир Мороз, Євгенія Кононенко, Олександра Лівінська. Використовуються повідомлення інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 9/2019, ročník XXVII. Uzávěrka: 3. listopadu 2019. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: МК ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Serhij Blavackij, Dmytro Lychovij, Petro Zaručnyk, Aida Bolivar, Volodymyr Moroz, Jevhenija Kononenko, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

A young girl with long dark hair, wearing a light pink sweater, is smiling and looking down at a coin she is holding in her hands. The background is softly blurred, suggesting an outdoor setting.

Відправте у Tesco гроші своїм найближчим за допомогою послуги грошових переказів MoneyGram

Шукаєте спосіб, як швидко та надійно відправити гроші своїм найближчим? Завітайте у довідкове бюро до обраних торгових точок Tesco, де пропонуємо грошові перекази за системою MoneyGram.

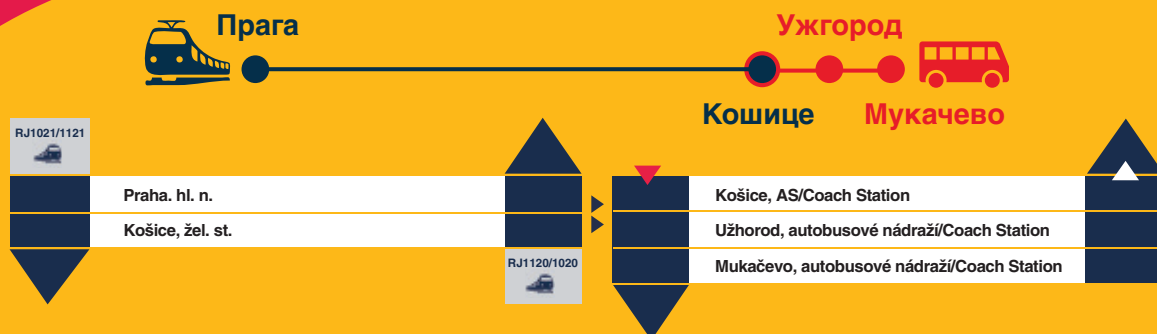
Переваги:

- не потрібно мати рахунок у банку
- не потрібно заповнювати жодні анкети, Вам потрібне лише посвідчення особи
- швидка та надійна послуга, гроші перекажемо протягом декількох хвилин*
- оформлення переказу у Tesco здійснювати просто в довідковому бюро
- широка доступність мережі MoneyGram

Докладнішу інформацію знайдете на сторінці
www.itesco.cz/moneygram

* Підлягає робочому часу представника і повинно відповідати вимогам законодавства.

РЕГІОДЖЕТОМ В УКРАЇНУ

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:47 - 6:00 з Праги до Кошице (RJ 1021)

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:22 - 5:54 з Кошице до Праги (RJ 1020)

ВИГІДНО В УКРАЇНУ

СПАЛЬНІ ВАГОНИ

Спальні вагони
Максимум 3 особи

Купейні вагони
Максимум 6 осіб

 Ужгород
 Мукачево

ціна від **439 Кч / 16,4 €**

**СТЮАРД НА
БОРТУ
ГОВОРИМО
АНГЛІЙСЬКОЮ**

БЕСПЛАТНИЙ СЕРВІС

- вода
- кава
- газети, журнали
- свіжі круасани**
- 100% апельсиновий сік*
- сніданок*

* тільки в Спальному вагоні   ** тільки в Купейному вагоні

